

Chacoma, 1973 *Chacoma, 1973*

"79/3

KISGRAFIKA

A KISGRAFIKA BARÁTOK KÖRE ÉRTESÍTŐJE

1944
B

BANGA Ferenc linómetszete X3

A címlapon DISKAY Lenke: Gyermekjátékok II. c. fametszete XI/2

KISGRAFIKA

A KISGRAFIKA BARÁTOK KÖRE ÉRTESÍTŐJE — XVIII. ÉVF. 3. SZÁM

SZERKESZTŐ: SEMSEY ANDOR

A KIADÁSÉRT FELEL: CSIBY MIHÁLY K.B.K. TITKÁR

CEGLÉD'79

IV. ORSZÁGOS KISGRAFIKA KIÁLLÍTÁS

A ceglédi városi tanács V. B. Művelődési Osztálya, a Kossuth Művelődési Központ, a K. B. K. és a KISZ városi bizottsága rendezésében, a „Ceglédi ősz '79” keretén belül megrendezett IV. Országos Kisgrafikai Kiállítás 1979. szeptember 30-án nyílt meg a ceglédi Kossuth Művelődési Központ földszinti termében.

Könnyen észre lehet venni, ha a kisgrafika elismert művelői közül valaki hiányzik egy kiállításról, ha pedig többen hiányoznak, az már nagyon feltűnő. Hiányoltuk *Ágotha Margit*, *Csurgói Máté*, *Bangha Ferenc*, *Bordás Józsa*, *Gácsai Kékesi*, *König* műveit, hogy csak azokat említsük, akik általában részt szoktak venni a kisgrafika kiállításokon, és ezek a művészek egyben azok is, akik valóban emelik a színvonalat. A nyári határidő az oka a távolmaradásnak, vagy másban kell az okot keresni? Valahogyan az az érzésem, hogy távolmaradásuk *relatív* minőségromlást eredményezett. A kiállítást *összességében* halványan érzem, viszont nagyon jó ötletnek tartom a párhuzamos nemzetközi kisgrafikai bemutatót, hiszen ez összehasonlítási alap lehetne a magyar és a nemzetközi *ex libris*-művészek között. A nemzetközi bemutatónál is azt éreztem, amit a magyarnál: néhány gyenge darab rontotta a színvonalat. A kiállítást megnyitó Losonci Miklós dr. művészettörténész az *ex libris*-művészet értőjévé és propagálójává vált. Megnyitó beszédében a ceglédi kiállítás körüli csendről beszélt, ami azt jelenti, hogy valami érik, valami forr. De azért nem lenne baj, ha egy kicsivel nagyobb zaj lenne körülötte. Nem tudom, hogy a pályázati tematika kiválasztásával, kötöttségével, egyediségével és különlegességével nem lehetne-e felrázni ezt az egyhangúságot. Csinálhatnának tematikus kiállítást, csak porté-ex libriseket, stb. és a pályázat is ilyen igényű lenne. A gyermek-év, Cegléd és környéke, Cegléd és Kossuth már szokványosak.

PAPP György linómetszete

A pályázaton az I. díjat *Diskay Lenke* kapta „Gyermekjátékok” c. sorozatáért, a III. díjat *Papp György* „Magyar népmese I–V.” c. sorozatáért. (A II. díjat nem adták ki). *Stettner Béla* kiállított műveiért nívódíjat kapott, míg a Cegléd városi KISZ-bizottság különdíját *Perei Zoltán* kapta munkásságáért.

A kiállítási katalógus adatai szerint 25 művész 149 műve volt bemutatva, valamint egy nemzetközi válogatás öt szocialista ország 20 művészeinek anyagából. 10 illusztráció élénkítette a katalógust, amelynek bevezetőjében *Galambos Ferenc* borulatóan ír a magyar kisgrafika jelenéről s nem is egészen megalapozatlanul.

Csak dicséret illeti a kiállítást követő találkozó rendezőit, elsősorban a ceglédi kisgrafika-élet fáradhatatlan mozgatóját, *Nagy László Lázárt*. Ez a találkozó is, mint már azt Cegléden megszoktuk, valóban baráti találkozó lett. Minden résztvevő elragadtatással beszélt erről a, valljuk be, ma már nem szokásos, — de mégis jóleső — vendégszeretetről. Előttem ismert arcok villannak fel, szívélyesek, kedvesek, bár a nevüket nem tudom. És érdekes: a ribizlibor (milyen erős!) és a finom házikészítésű sütemények mellett lehet beszélni a gyűjtésről, kisgrafikáról is. Annyi kedves ismerős, az ember ki sem tudja magát beszélgetni mindenkivel . . . Befejezésül Nagy Laciéknál egy kis vendégeskedés, beszélgetés. Röviden: jó szervezés és szívélyes vendéglátás. Ha hívna, ezután is szívesen megyek Ceglédre!

Vén Zoltán

Stettner

STETTNER BÉLA linómetszete X3

DR. TOMPOS-ERNŐ

HORVÁTH Endre rézmetszete C2

HORVÁTH ENDRE EMLÉKEZETE

1979. év október 13-án Balassagyarmaton művészek és műbarátok, művészettörténészek és műgyűjtők, ismerősök és munkatársak, helybeliek és fővárosiak emlékeztek *HORVÁTH Endrére* halálának 25. évfordulóján. Horváth Endre neves grafikusművész és rézmetsző, a Pénzjegynyomda volt művészeti igazgatója Balassagyarmaton végezte a középiskolát, haláláig balassagyarmati illetőségének vallotta magát és itt is van eltemetve. Nővére, Rebmann Rókusné sz. Horváth Valéria Balassagyarmatnak ajándékozta öccse nagyértékű művészi hagyatékát, ebből a Városi és Járási Könyvtár keretében működő Honismereti Kör emlékkiállítását rendezett. Az életmű alaposabb feldolgozása és Horváth Endre művészetének a magyar és egyetemes művészetben elfoglalt helye méltó megfogalmazása érdekében a Honismereti Kör lelkes elnöke, *KOVALCSIK András*, a balassagyarmati Balassi Bálint Gimnázium tanára mozgalmat kezdeményezett az évforduló méltó megünneplésére. A kezdeményezés mindenütt szíves fogadtatásra talált. Élen járt a Pénzjegynyomda, és szocialista brigádjainak társadalmi összefogásával vállalta egy emlékkiadvány elkészítését. Előszavát Draschitz Rudolf, a Pénzjegynyomda vezérigazgatója és Kmetty Kálmán balassagyarmati tanácselnökhelyettes írták. Az emlékkiadvány következő oldalain Kovalcsi András írt *Horváth Endre* életéről és művészetéről. Horváth Endre 1896-ban született Bazinban. Mint katona végigjárta a világháború harctereit és kivette a részét a Tanácsköztársaság védelmi harcaiból is. 1919 őszétől 6 évig az Iparművészeti Főiskolán tanult a grafikai szakon. A Pénzjegynyomdába mestere, Helbing Ferenc ajánlotta be. Néhány év alatt elsajátította a rézmetszés és acélmetszés technikáját. 1929-től kezdve réz- és acélmetszetű lapjai megjelentek a különböző kiállítások falain is. 1936-ban már mesterét, az osztrák Franke Rupertet megelőzve, őt hívták meg Belgiumba pénzt készíteni és a speciális nyomdai gépekhez a szakembereket betanítani. Megkapta a Magyar Iparművészek Országos Egyesületének ezüstérmét, kinevezték a Magyar Nemzeti Bank felügyelőjévé. Bekapcsolódott a Magyar Iparművészek Országos Egyesülete munkájába, amelynek *Gorka Géza* kerámikusművésszel együtt lett választmányi tagja. Szerelmese volt a népművészetnek. A magyar pénzekhez készített metszeteihez és egyéb grafikáihoz a palóc földről választotta modelljeit. Bár őt is érték méltánytalanságok, pályája felfelé ívelt és a Magyar

Iparművészet c. lap 1943. évi 6. száma főleg vele foglalkozik, lekötölve 14 művének reprodukcióját és S. dr. Ruzicska Ilona ma is forrásértékű tanulmányát Horváth Endre rézmetsző művészetéről. Buda ostromát közvetlenül élte át és a felszabadulás után azonnal jelentkezett munkára. A Pénzjegynyomda távozó vezetői zömében osztrák származásúak voltak, így Horváth Endrére mint a nyomda vezető szakemberére óriási munka nehezedett, főleg az infláció idején. Hamarosan elkezdődött a stabilizáció értékálló bankjegyeinek előállítása is. Horváth Endre kialakított maga körül egy tehetséges fiatalokból álló tervező- és rézmetsző gárdát. A forintos bankjegyek egy részének metszése már a fiatal munkatársra, *Nagy Zoltánra* maradt, mert a túlfeszített munkában Horváth Endre elhanyagolta beteg tüdejét, baja elhatalmasodott és szanatóriumba kellett vonulnia. Mikor javulóban volt az egészsége, sokat rajzolt és festett. 1950-ben térhetett vissza a Pénzjegynyomdába; ekkor már művészeti igazgató volt. A Petőfi-centenárium alkalmával az ő rézmetszetű Petőfi-bélyegét jelentette meg a Posta Vezérigazgatósága. Ez volt századunkban az első rézmetszettel előállított magyar bélyeg. A bélyegtervezések, valamint egyéb grafikai munkák előkészítése és metszése a művész energiájának nagy részét lekötötték. 1954. október 13-án este is dolgozott az íróasztalánál. Munkaasztala mellett érte a halálos szívroham; „Nagyszerű örökséget hagyott ránk. Határozott célkitűzéssel, kitartó szorgalommal, szinten „megszállottsággal”, az addig kiemelkedő művésszel nem büszkélkedő XX. századi magyar rézmetszést Európa élvonalába emelte, ezt a már-már eltemetett speciális művészetet új virágkorhoz juttatta a kisgrafika, a bankjeggyártás és a bélyegkészítés területén.” Ezekkel a sorokkal zárja írását Kovalcsik András. Az emlékkiadvány tartalmazza még *Vagyóczy Károly* grafikusművész, a Pénzjegynyomda osztályvezetőjének cikkét, melynek címe: „Emlékezzünk a múltra, hogy építhessük a jövőt”, valamint Foltányi Ferencné, s.múzeológus méltatását Horváth Endre bélyegtervező munkásságáról. Az emlékkiadvány értékét emelte több illusztráció, köztük a művész önarcképe, valamint két eredeti rézmetszet-melléklet.

Az emlékülés 1979. október 13-án a helytörténeti kiállítóteremben nyílt meg. Kovalcsik András megnyitóbeszéde után Dr. Szij Rezső művészettörténész tartott előadást a magyar rézmetszés múltjáról. Ismertette a műfaji sajátosságokat, méltatta az ötvösök, valamint a nyomdaipar szerepét és összefüggéseit a rézmetszés elterjedésével. A rézmetszés a korok szükségleteit elégítette ki a művészet színvonalán: könyvillusztrációkat, szentképeket, címereket, ex libriseket metszettek, amelyeknél bámuljuk azt a tudást és komolyságot, amivel a művész azokat elkészítette. Beszélt az előadó a történeti és társadalmi viszonyoknak a rézmetszéssel való összefüggéséről, egyes kulturális központok virágzásáról és pusztulásáról. *Semsey Andor* a rézmetszés magyar irodalmáról, a rézmetszés új magyar és európai képviselőiről beszélt, akik műveikkel hirdetik e nemes grafikai műfaj életerejét. *Vagyóczy Károly*, a Pénzjegynyomda tervezőosztályának vezetője a rézmetszés mai helyzetéről és perspektíváiról beszélt. A réz és acélmetszés létjogosultságát a mi korunkban is művek bizonyítják. Reméljük, hogy a jövő is kedvez ennek a műfajnak. Több hozzászólás után az emlékülés zárószavaiként Kovalcsik András felolvasta Horváth Endre egy kiadatlan művének befejező sorait, amelyek tanuskodnak a művésznek a legtisztább grafikai eljárás újjá-születésébe vetett hitéről.

Az emlékülés résztvevői ezután átvonultak a temetőbe, ahol Versényi György, a Balassi Bálint Gimnázium igazgatója mondott beszédet, tisztelegve a város és az iskola nagy fiának emléke előtt. Ezután a város, a gimnázium, a Pénzjegynyomda és más intézmények helyezték el koszorújukat *Horváth Endre* sír-emlékére, amely kőbe faragva egyik ismert metszetét ábrázolja, a magyar párkákat: Klotho, Lachesis és Atropos egy palóc leánya, menyecske és öregasszony által megszemélyesítve.

Délután a Horváth Endre Galériában, amely most ünnepelte tízéves fennállását, kisgrafikai és bélyegkiállítást nyitott meg. Redő Ferenc érdemes művész, a Szépművészeti Múzeum volt főigazgatója. A kiállítást a „művéség dicsőítésének” nevezte, dicsőítését az anyaggal harcolni tudó és győző embernek. A nagy gonddal összeállított kiállításon *Horváth Endre* kisgrafikai és bélyegművészetének a teljességre törekvő bemutatása mellett egy-egy válogatott anyaggal szerepltek a volt pénzjegynyomdai tanítványok és munkatársak: *Nagy Zoltán*, *FÜLE Mihály*, *VERTEL József* és *GÁL Ferenc* grafikusművészek, akiknek kisgrafikában, ex libriseiben és bélyegterveiben gyönyörködhetek a vendégek. A Bélyegmúzeum bemutató anyagát Foltányi Ferencné s. múzeológus állította össze.

Szép, lélekemelő nap volt ez, méltó a művészhez, de ragyogó fényt vetett Balassagyarmat város közönségének és intézményeinek a szépért és nemesért lelkesedni tudó szellemére is.

(Az emlékbizottság dokumentációja alapján összeállította a Szerkesztő)

DR RÁCZ LAJOS
KÖNYVE

OLÁH István fametszete X2

BÁNSZKY Tamás fametszete X2

"G R A F I K A I M Ű H E L Y"

A debreceni Déri Múzeum „Grafikai Műhely” címmel kamarakiállítás-sorozatot indított 1979. augusztus 28-án. A kamarakiállítás-sorozat célja, hogy a sokszorosító grafikai technikákkal készült debreceni alkotásokkal megismerkedhessenek a grafika kedvelői, s a látogatók.

A sorozat három részből áll: 1. Debreceni grafikai műhely (1926–1944) emlékkiállítása; 2. magasnyomású technikák jelenlegi debreceni művelői; 3. mély- és síknyomású grafikák bemutatása kortárs debreceni alkotóktól.

„A Debreceni Grafikai Műhely elnevezés egy művészkört és egy helységet jelöl egyszerre” – írja a katalógusban Sz. Kürti Katalin a kiállítás rendezője. Ez a műhely (dobi) Oláh István (1890–1944) kezdeményezésére jött létre a Fa- és fémipari tanonciskola tantermében, ahol 1923-tól rendes tanárként tanított. A műhely állandó tagjai voltak: *Bánszky Tamás* (1892–1971); *Nagy Ferenc* (1892–1970) és *Menyhárt József* (1901–1976). Hosszabb-rövidebb ideig csatlakozott *Balla László* (1906–1975), *Dely István* és *Acél Viktor* is.

A Grafikai Műhelyben korszerű technikai körülmények között dolgozhattak együtt a művészek. Az itt készült eredeti lapokból mutat be a kiállítás egy jól válogatott kollekciót. Főképpen rézkarc, aquatinta, vernis-mou, mezzotinta és néhány fametszetű lap szerepel.

A kiállítás anyagát a Műhely négy állandó tagjának alkotása mellett *Balla László* 1936-37-ben készült rézkarc sorozata teszi teljessé. Kisgrafikák és egyéb írásos dokumentumok gazdagítják a látnivalókat.

A Grafikai Műhely emlékkiállításán 64 szabad-grafikát láthatunk. A két háború közötti Debrecen, a debreceni Nagyerdő, a híres proletár negyed: az Olajút mellett Tisza- és Hernádperti élményeket és határokat felvillantó finom tónusú alkalmi grafikák sorakoznak egymás mellett.

A Grafikai Műhely tagjai valamennyien résztvettek a Művészház és az Ajtósi Dürer Céh tevékenységében is, és valamennyien képviselték a magyar sokszorosító grafikát külföldi és hazai kis- és alkalmi grafikai kiállításokon, pályázatokon.

Köszönet illesse mindazokat, akik lehetővé tették, hogy a nemzetközi hírű debreceni grafika nagy korszakának e jelentős műhelyébe betekinthetünk.

A sorozat II.—III. kiállítása a mai debreceni grafikával és ezen belül is a grafikai sokszorosító eljárásokkal akarta megismertetni a látogatókat. Így természetesen a II. kiállítás a magasnyomású grafikákból, a III. pedig a mély- és síknyomású grafikákból mutatott be kitűnően válogatott anyagot.

Négy művész: Józsa János, Révész Napsugár, Szabó László és Szilágyi Imre alkotásai kerültek a falakra.

Ugy vélem, nem szükséges bemutatni lapunk olvasóinak külön-külön a művészeket. Hiszen valamennyiük itthon és külföldön is ismert, elismert mesterei a „szakmának”. A kiállításon látott grafikák alapján kívánok szólni a négy grafikust egymástól megkülönböztető és munkásságukra jellemző jegyeiről.

Józsa János valamennyi grafikai sokszorosító eljárást műveli. Alkotásain világa gazdag tárgyi motívumvilágát sorakoztatja fel. Ezek a tárgyak önmagukban realiztikus másai a valóságnak, képein síkszerűen elhelyezve emelkednek jelképi erőre. A bemutatott anyagból: Kopernikusz I., Babel, Zenélők, Apám emlékére című lapok fenti megállapításunkat jól illusztrálják.

Révész Napsugár litográfiai festői hatásokat sugallnak, de emellett megőrzik rajzosságukat. Gondolok itt a Robbanás, Pléh Krisztus, Napraforgó, Cirkuszos című képeire. — Linóleummetsetei és rézkarcai viszont a legszebb, legtisztább vonalrajzok: Dáliák, Virágok I—II. vagy Ady-illusztráció I—II linóleummetsetei.

Szabó László linóleummetseteit, rézkarait és metseteit állította ki. Lapjai kevésbé vonalasok, rajzosok, foltokkal ábrázol, fejezi ki önmagát és így természetzerűleg művészi világa elvontabban jelenik meg a szemlélő előtt, mint pl. a Józsaé vagy Révész Napsugaré.

Szilágyi Imre csak magasnyomású grafikákat készített. Fametszettel is csak az utóbbi egy-két évben foglalkozik. Színes linóleummetsetei az ismertebbek. Lapjain sajátos groteszk látásmódja, a mese iránti rendkívüli fogékonysága szembeötlő. Azt gondolom, hogy a mindennapi munkájának a lecsapódása is a mese iránti fogékonyság (ti. Óvónőképző intézeti rajztanár): Krúdy-illusztráció I—III jó bizonyíték a fentebbiek mellett.

A kiállítást alapanyagok, szerszámok és a művészeket munka közben ábrázoló fotók tették teljessé.

Lenkey István

JÓZSA János rézkarc C3

MENYHÁRT József fametszete X2

JÓZSA János és NAGY Ferenc fametszete X2

A . D . E . K .

AJTÓSI DÜRER EX LIBRIS-GYŰJTŐ KÖR ☆ DEBRECENI PEDAGÓGUS MŰVELŐDÉSI HÁZ

A második világháború elsöpörte a debreceni Ajtósi Dürer Céh aktív grafika-gyűjtő életét. A gyűjtő-élet újra indítására az első kísérletet 1966-ban Réthy István vezetésével Menyhárt József, Nagy Dezső és Tóth Ervin tette. Ez a kezdeményezés akkor – a TIT kiállító termében rendezett kiállítás ellenére sem járt sikerrel. 1973-ban Lengyel Zsuzsa komádi tanárnő kezdeményezésére a debreceni Pedagógus Szakszervezet Művelődési Házában kiállítást rendeztek. S ezt követően március 25-én 18 fővel megalakult a gyűjtőkör, melynek művészeti vezetője Menyhárt József lett, 1976-ban bekövetkezett halála után Józsa János vette át a kör művészeti irányítását. Titkár Nagy Dezső, szervező titkár Lenkey István, aki 1974-ben Nagy Dezső örökös tiszteletbeli elnökké választása után a titkári teendőket látta el.

Az ex libris és kisgrafika megismertetése és a gyűjtő kör taglétszámának növelése érdekében Debrecenben és a megyében kiállításokat rendeztünk és előadásokat tartottunk. A megye városaiban és községeiben rendezendő kiállítások létrejöttében nagy segítséget jelentett a Megyei Művelődési Központ munkatársának – Szabolcsi Évának, aki a szervezési csoport munkatársa volt akkor – az érdeklődése körünk munkája iránt. Támogatásával az elmúlt öt évben alig volt művelődési ház a megyében, ahol kiállításaink közül valamelyiket be ne mutattuk volna. Mindig bevetésre készen állt „a mai magyar exlibris művészet” című anyagunk, mely 15 hazai művész mintegy 200 lapját mutatja be, valamint kb. 300 lap a szovjet grafikusok alkotásaiból (kb. 30 művész) és irodalmi témát bemutató anyagunk.

Kiállításainkban ezenfelül állandóan készen álltunk tematikus-anyagok bemutatására: zenei, természetjárás-turizmus, gyógyítás és protestantica az ex librisen és a kisgrafikán.

Hat alkalommal rendeztük meg *Dr. Semsey Andor* gyűjteményéből a virág karneválhoz kapcsolódva „Virág az ex libriseken” című kiállításunkat. Ebben az anyagban évenként újabb és újabb művészek alkotásait és újabb és újabb virágfajtaikat ábrázoló lapokat mutatva be.

Menyhárt Józsefnek rendeztünk Debrecenben egyedül egyéni ex libris és kisgrafika kiállítást bemutató munkásságát kezdetektől haláláig.

Rendszeresen rendeztünk kiállításokat Leninvárosban. A kiállított anyagot mindig három helyen mutatták be a városban: a Derkovits Gyula művelődési házban, a TVK irodaházában és az óvárosi (volt Tiszszaszerdékény) művelődési házban. A nyírbátori zenei napokhoz egy alkalommal kapcsolódtunk, a kiállítás a Bocskai István múzeumban volt.

Kiállított anyagunkhoz többségében katalógus is készült: Virág az ex libriseken: 1974, 1975, 1977, 1978.

Szovjet grafikusok: 1974, 1976.

Zenei, természetjárás-turisztika, orvosi, Menyhárt, Lenin portrék és Kalasnyikov anyaghoz egy-egy alkalommal.

A gyűjtő kör 24 mappát adott ki 1973–1978 közötti időben.

1978-ban az Ajtői Dürer Ex libris-gyűjtő kör rendezte meg az 5. országos kisgrafikai találkozót. Erre az alkalomra az Alföldi nyomda ízléses katalógust készített a kiállított anyaghoz.

Körünk életéről a KBK tagsága a „Kisgrafika” hasábjain, Hajdu-Bihar népe a megyei lapból értesült. A „Könyvtáros” és a TV is foglalkozott körünk munkájával.

Lenkey István

RÉVÉSZ Napsugár litográfia sorozata L/2

A 12. oldalon MENYHÁRT József fametszete X2 és SZILÁGYI Imre linómetszete X3

ILLIMAR Paul rézkarcá C3

ILLIMAR PAUL

Az észt ex libris nyolcvanéves történetében 1976 óta egy új név tűnt fel: *Illimar PAUL*. 1945. szeptember 16-án született a szovjet-észt fővárosban, Tallinnban és az 1966-68. években szülővárosa művészeti intézetében tanult. A következő három évben a lipcsei grafikai és könyvművészeti főiskolán Walter SCHILLER volt a mestere. 1971-ben oktatói megbízást kapott a tallinni, korábban általa látogatott tanintézetnél. 1972-ben volt első kiállítása Tallinnban. Majd 1975-ben Jugoszláviába utazott, ahol úti benyomásairól rajzsorozatot készített. Négy év múlva japáni utazásáról készített tusrajzait mutatta be a tallinni Művészeti Szalonban. 1979 óta Tallinnban dolgozik szabad alkotói pályán.

Szeretném egy kissé megvilágítani a művész ex libris-tevékenységét. Már az első művészeti kiképzéskor megbarátkozott a kisgrafikával, minthogy oktatója, Paul LUHTEIN professzor sok gyűjtő előtt ismert a csak kevesek által művelt ólom metszetei miatt. Lipcsében, Schiller professzornál a könyvekkel való foglalkozás is hozzájárult fejlődéséhez. Érdekes mindazonáltal, hogy 1976 óta készített ex libris-rézkarcai egyéni formát mutatnak, míg rajzaiban a fotografikus realizmus egy változatához áll közel. Szítanyomással készülő egyéb szabad alkotásai még nem mutatnak egyéni profilt.

Ex libris indulásához számítható két rézkarca, melyeket a fiatal Jüri Hain művészettörténész részére készített, aki főleg a jelenlegi észt grafikával foglalkozik. Az elsőnél két szabadon rajzolt írássorhoz két sifrirozott rajzsort kapcsol, engem ez a tulajdonos zárkózottságára emlékeztet. A könyvjegy háromosztású, alakilag három különálló lapként is felfogható, de szorosan kapcsolódnak egymáshoz, kiegészítik egymást és elárulnak valamit a tulajdonosról. A személyiség visszatükröződése látható az Anti Liiv részére

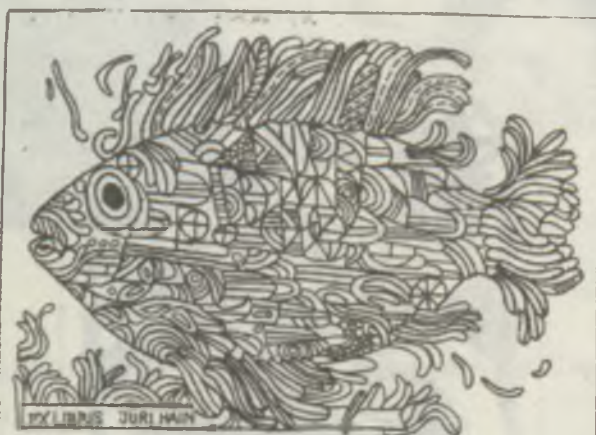

készült ex librisen is. A tulajdonos pszichiáterként dolgozik egy alkoholelvonó intézetnél. Amíg Jüri Hain lapjánál a metaforáig való fokozással találkoztunk, itt a grafikus örömet lelta a szimbólikus kompozícióban. Az ex libris elbeszélő formáját választotta *Illimar Paul*, kissé a tallinni ex libris-művész *Vive Tollira* emlékeztetve, a „Tölgymakk” nevű könyvbarát-klub ex librisénél. Az írásszalag alatt lebeg a névadó szimbólum, és az elbeszélésjellegű kompozíció egy ilyen társulás sokrétűségéből adódik. 1977-ben Anti Liiv részére még egy könyvjegyet készített, amely inka-szimbólumokkal ragadja meg az alkohollal való kapcsolatot. A saját és egy művésznövendék, Andres Tali részére készített lapok mellett a művész két nagyformátumú rézkarcot készített, melyek kettős jelentéssel érzékeltetik a könyvhöz való vonzódást. Andres Jaakso mint fordító működik és mint egy észti könyvkiadó gyermekkönyv-osztályának vezetője. Míg itt a lapnak a forma és struktúra változatai adnak életet, a gyermekkönyvíró Leelo Tungal foltmaratásos lapját gyermekies elrendezésű észti állatalakok töltik ki.

1978. március 8-án a művész feleségét, Mall asszonyt és kislányát, Krisztiinát lepte meg ex librisrel. Feleségének, aki a skorpió jegyében született, még egy lapot készített. Végezetül három, tallinni városábrázolások rézkarcra kell a figyelmet felhívni, minthogy éppen ez évben lesz itt az olimpiai vitorlásregatta. A Tiina Jürna művésztervező részére készült könyvjegy a szép színesség mellett lehetőséget nyújt a lap elforgatásával a képváltoztatásra is. Az észti zeneszerző Raimo Kangro ex librisén az oroszlán fölött a dómhegy képét láthatjuk. Végül a tallinni utazási iroda lapján a város szimbólumainak összegezése szerepel: tornyok és tetők, hullámok és vitorlák.

Illimar Paul 1976–1978 években készült könyvjegyei elárulják a művész mesélőkedvét, technikai tudását és alkotó átérzékeskedését. Ereje a megbízó egyéniségéhez való alkalmazkodásban van. Kíváncsi-an várjuk következő alkotóéveinek eredményeit.

Gerd FIEDLER, Brandenburg, Sammlung
Villány, NDK. (Ford. Szerkesztő)

Paul 76

4 月

日	月	火	水	木	金	土
◆	◆	1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	◆	◆	◆

KAJIYAMA Toshio fametszete (X1) a japán egyesület által kiadott naptár 1980 április havi lapján.

MUTO Kanichi fametszete X1

A japán gyűjtők emblémája

JAPÁN EX LIBRIS

Nyugati ex librisek először 1900-ban jutottak el Japánba, egy „Myojo” nevű áruház közreműködésével, ahol négy, az osztrák *Emil Orlik* által készített ex libris jelent meg. Eddig az időig Japánban a könyv tulajdonosát szignettel jelölték meg, amelynek rendeltetése ugyanaz volt, mint az ex librisé.

Az ex libris kedvelőinek száma Japánban azóta nő, amióta először bevezették Európából. Az első japán ex libris-barát egyesületet, a „Nippon Zohyokai”-t 1922-ben alapították és 1928-ig működött, amikor beszüntette tevékenységét. De ez az első társaság sokat tett azért, hogy megnyitotta az utat az érdeklődők számára, akik közül sokan megbarátkoztak az ex librisrel. A harmincas években megjelent az első, japán művész által készített ex libris is.

1933-ban ismét elérkezett az ideje az ex libris-barátok társulásának, és megalapították a „Nippon Zoshohyo Kyokai” nevű egyesületet. De ennek is az lett a sorsa, ami az elődjéé és 1939-ben ez is feloszlott. Eltekintve az egyesületeknek ettől a hullámzó sorsától, folyamatos volt Japánban az ex librisek megkedveltetése érdekében végzett tevékenység. 1929-ben Mr. Shozo Saito egy kötetet publikált „Az ex libris története” címmel. Az ex libris-kedvelők kezdték a művészeket megrendeléseikkel felkeresni, hogy személyes ex librist készítsenek számukra, sőt a harmincas években néhány ex libris-ügynökség is működött.

1943-ban Mr. Taro Shimo elhatározta, hogy létrehozza a „Nippon Exlibris Association”-t, amely napjainkig folytatja működését. Ez az egyesület jelenleg az egyetlen ex libris társaság Japánban. Kétszer egy évben a Nippon Exlibris Association szétküld tagjainak egy különleges naptárt, évente tizenkét beraasztott könyvjeggyel. A naptárban felhasznált ex libriseket neves művészek készítették a tagok kérésére.

HIWASAKI Takeo
fametszete X1

1978-ban az egyesületnek 1400 tagja volt, beleszámítva 120 tengerentúli tagot. A szétküldött ex librisek főként fametszetűek, és kézzel készült nyomatok, így nem állíthatók elő korlátlan mennyiségben. Ez korlátot emel a taglétszám további növelése elé. Mr. Taro Shimo, a Nippon Exlibris Association alapítója 1977-ben egészségi okokból megvált az elnöki tisztségtől. Jelenleg Mr. Kazutoshi Sakamoto az elnök.

Az ex libris-csere a japán ex libris-barátok között eddig még nem alakult ki megfelelő formában, még kevésbé a külföldiekkel. Ennek oka részben abban keresendő, hogy az ex librisnek még viszonylag rövid a története Japánban, részben pedig a nyelvi nehézségekben. A Nippon Exlibris Association arra buzdítja a tagjait, hogy kezdjenek cserét tengerentúli barátaikkal.

Hiroo Yamaguchi (Japán)
(Ford.: Szerkesztő)

(A szerkesztő megjegyzése: Emil Orlik (1870–1932) litográfusként kezdte, 1900–1901-i japán tanulmányútja után főként színes fametszeteket készített. 1905-től a berlini iparművészeti főiskola tanára volt. — A japán ex librisek túlnyomó részben többszínű lapdúc fametszetek, amelyeket a hagyományos átdörzsölő eljárással nyomtatnak. A festék sohasem nyugati nyomdafesték; a pigmentek kötőanyaga rizskeményítő, ez adja a nyomatok kellemes bársonyos tónusát. A japán exlibris-barát egyesület a cikkben említett okok miatt nem tud újabb tagokat felvenni.)

S. S. P. E.

CSEHSZLOVÁKIAI „EX LIBRIS-GYŰJTŐK ÉS EX LIBRIS-BARÁTOK EGYESÜLETE”

Bevezetésül egy kis történeti áttekintés.

A század elején kezdtek az ex libris-gyűjtők tömörülni más egyesületek, főleg könyvbarát-egyesületek ágazataiként. Mindjárt Csehszlovákia megalakulása után, 1918-ban megalakították önálló egyesületüket is, amely összefogta az új köztársaság ex libris-gyűjtőit. Már az egyesület elnevezésekor sem feledkeztek meg azokról a nagyszámú ex libris-kedvelőkről, akik ugyan nem gyűjtötték azokat, de figyelemmel kísérték a könyvjegyeket, újévi és alkalmi lapokat, valamint a szabad grafikákat és bekapcsolódtak az egyesület tevékenységébe. A megalapítás óta fennmaradt az egyesület tagoltsága, bár az többféle volt. Volt időszak, amikor igen szoros kapcsolat állott fenn a könyvbarátok mozgalmával. Az egyesületi összejövetelek színhelye változó volt. Időnként a gyűjtők érdeklődése az ex librisek iránt igen magas színvonalon mozgott, de olyan idő is volt, amikor hanyatlásról beszélhettünk. Napjainkban a gyűjtők és ex libris-barátok egyesülete kollektív tagja a Csehszlovák Tudományos Akadémia esztétikai tagozatának.

Tagságunk.

Jelenleg az egyesületnek 500 tagja van, ezek legnagyobb része a főváros, Prága lakosaiból toborzódott. De több olyan város van még, ahol a tagok nagyobb arányban tömörültek. Ezekben a városokban is eredményes tevékenység fejlődött ki a tagsági ülések keretében, kiállítások megszervezésében, egyes grafikai lapok megjelentetésében, sőt ex libris-gyűjtemények kiadásában is. Ilyen városok közé tartozik Olomouc és Mohelnice. De azok a városok és községek sem tétlenkednek, ahol csak egy gyűjtők élnek. Tagjaink környezetükben népszerűsítik az ex librist, különböző motívumú kiállításokat rendeznek, kihasználva az évfordulókat és egyéb alkalmakat. Így például több tagunk Plzenben, Uherské Hradisteben, Valasské Meziriciben és más városokban sikerrel szerveztek ex libris-kiállításokat és magas művészi és társadalmi színvonalon készítették elő az egyesület országos összejöveteleit.

Vojtech CINYBULK fametszete X2

Tevékenységekünk.

Az egyesület tagjai a köztársaság különböző helyein a tagok számának, aktivitásának és a lehetőségeknek megfelelően tevékenykednek, főleg a rendszeres összejöveteleken. Ez a tevékenység Prágában a legélénkebb és leggazdagabb. A választmány tagjai havonta egyszer üléseznek. A szokásos összejöveteleket minden héten szerdán tartják a tagok és a meghívott vendégek, délután 1/2 8 órai kezdettel, a prágai belvárosban lévő Iskolaügyi Klubban (Na prikope 10. sz. alatt). A tagsági összejövetelek programja rendszerűen van megszervezve. A programot negyedévenként közlik a tagokkal. Vannak széleskörű cserenapok és egyes alkotóművészek lapjainak cseréje. Ide tartozik a helybeli művészek alkotásainak bemutatása, ismeretlen alkotók ex libriseinek az identifikálása, ex librisek technikai adatainak megállapítása is. Egyes gyűjtemények kibővítését szolgálják a zártkörűen megrendezett árverések. Nagyon népszerűek azok az esték, amelyek áttekintést nyújtanak tagjainknak az elmúlt esztendő kisgrafikai alkotásaiból, valamint az újévi lapok bemutatója. Nagy figyelem kíséri az egyes művészek alkotásainak szentelt estéket is, ezek rendszerint össze vannak kötve a művész életének valamilyen eseményével, jubileumával. Néme-lyik estét egyes évfordulók alkalmával rendezik, vagy grafikai technikáknak, szélesebb körű témának szentelik. Beszélgetések hangzanak el érdekesebb külföldi utak eredményeiről, kongresszusi résztvételekről stb. Kimagasló eseménye a tagsági összejöveteleknek az évi közgyűlés, amelyet rendszerint márciusban vagy áprilisban tartanak meg. Ezen a közgyűlésen elbírálják és értékelik az elmúlt év eredményeit és sikereit, kijelölik a következő év teendőit. A közgyűlés rendszerint Prágában zajlik le. További jelentős és érdekes eseménynek számítanak az ex libris-gyűjtők országos összejövetelei is. Valamelyik kijelölt városban, leginkább a fővároson kívül szeptember hónapjának harmadik szombatján és vasárnapján tagságunk tekintélyes számban jön össze. Az országos összejövetelek műsorában előadások, kulturális és művészeti emlékek, érdekességek megtekintése, társadalmi eset és főleg a nagyarányú csere szerepel.

S. HLINOVSKY klisérajza P1
L. J. KASPAR fametszete X2

Nagy jelentősége van ezeken az országos összejöveteleken a személyes találkozásoknak, régi ismerősök, barátok beszélgetéseinek, új ismeretségek kötésének gyűjtők és ex libris-alkotók között egyaránt. Az utolsó években, rendszerint hároméves időközökben ezt az összejövetelt Chrudinban rendezik meg nagy sikerrel. Ez a város az ex libris-mozgalom kiemelkedő helye lett, de ez nemcsak az ott lezajló országos összejöveteleknek köszönhető, hanem annak is, hogy ott létesítik az ex libris-múzeumot. Gazdag gyűjteményének alapját a tagok és alkotóművészek ajándékai teszik ki, de vásárlással is gyarapítják.

Kiadványaink.

Egyesületünk kiadja a „Zprávy” című havi folyóiratot, amely azonban a nyomdai nehézségek miatt két-három hónapot is felöllel számonként. Tekintettel a hosszú nyomdai átfutási időre, nem közöl tudósításokat az előkészületben levő eseményekről, hanem oldalait a gyűjtésről, grafikai alkotásokról szóló cikkeknek, műbírálóknak szenteli, híreket közöl a kiállításokról, jubileumokról stb. A folyóiratban eredeti dúcokról nyomott ex librisek szerepelnek a cikkek mellett és mellékletként kis grafikai lapokat adnak ki. Esetenként egész sorozatokat is közölnek. Már néhány éve sikerült rendszeresen kiadni művészek elmúlt évi alkotásjegyzékét, valamint egyes alkotók alkotásjegyzékét.

Kiállítások és egyébek.

Igen fontos tevékenysége egyesületünknek a kiállítások rendezése abból a célból, hogy a tagokat és a széleskörű közönséget megismertessék az ex libris-alkotásokkal. Ennek érdekében az egyesület több intézménnyel áll összeköttetésben, minthogy nincs saját kiállító terme. Hosszú idő óta együttműködünk a prágai Nemzeti Múzeum könyvtárával, az „Albatrosz” ifjúsági könyvkiadó vállalattal, iskolákkal, kulturális intézményekkel, különböző városokban működő „Dolgozók klubjával”. Időnként megszervezzük kulturális és történelmi jelentőségű emlékek megtekintését is.

E. KOTRBA fametszete X2

Alkotó művészek.

Egyesületünk szoros kapcsolatot tart fenn az ex librisek alkotóival. A művészek választmányi tagokként tevékenykednek egyesületünkben, segítkeznek a szerkesztésben és igen hathatósan munkálkodnak a kiadványok megjelentetésénél. Az ex libris- és kisgrafikaművészek jubileumain tiszteletükre ünnepélyes estéket rendezünk. Gyűjtünk a csereanyagok szétküldése útján hazánkban és a határokon túl is megismertetik barátjaikat új ex libriseinkkel. A szervezett gyűjtés megindulása óta célul tűztük ki, hogy kiváló művészeket nyerjünk meg ex librisek alkotására és gyűjtőinkbe beleoltsuk az igényes esztétikai érzést, és ezáltal gyűjtőtevékenységük ne legyen csupán formális jellegű, hanem a művészi szép megértésén alapuljon. A csehszlovák gyűjtők mindig becsületbeli kérdésnek tartották, hogy ex libriseiket kiváló művészek alkossák, olyanok, akik jelentős tényezői művészeti életünknek, mint például *Josef Mánes*, az első modern ex libris alkotója, *Mikulás Ales*, *Max Svabinsky*, *Frantisek Tichy*, *Jan Zrzavy*, és a jelenleg működők közül *Cyril Bouda*, *Karel Svolinsky*, *Josef Liesler*, *Albin Brunovsky*, *Igor Rumansky*, *Nada Rappensbergrová* és mások.

A jövő.

Egyesületünk tagjai, az ex libris-barátok és gyűjtők a jövőben is igyekeznek követni a jó hagyományokat, gyarapítani a taglétszámot, megnyerni és ébren tartani a fiatalok érdeklődését az ex librisek és általában a jó grafikák iránt, nemcsak a központban, hanem ott is, ahol nincsenek képtárak és műkereskedések. Továbbra is meg akarjuk ismertetni tagjainkkal és a nagyközönséggel a kiváló régi, valamint a mai és a kezdő fiatal művészek, a jövő generációja ex libris-alkotásait.

Jiri SOUKUP (Prága)

(Ford.: Karol IZAKOVIC, Bratislava)

L. RUSEK linómetszete X3

GYŰJTŐK FÓRUMA

FERY Antal fametszete X2

A KÖNYVEK SZERETETÉTŐL A KÖNYVJEGYEK SZERETETÉIG

Minden emberben ott szunnyadnak a szép érzékelésének és szeretetének csírái, s hogy azok egészséges vagy torz szárba szökkennek, az nagyrészt a környezet (család, iskola, baráti kör) nevelő hatásától, de nem utolsósorban kitartásunktól, a művészet megbecsülésétől függ.

Hogyan lettem kisgrafika gyűjtő? Minden bizonnyal a könyvek szeretete tett azzá. Mélyre nyúlnak a gyökerek. Valószínűleg ott kezdődött, amikor még kisiskolás gyerekként a fagylaltra, cukorkára kikünyyerált, tízóraira kapott pénzt a könyvesboltba hordtam, ahol gyakori vendégnek számítottam. Már akkor sem csak a könyv tartalma érdekelt. Sokáig el tudtam gyönyörködni illusztrációiban, fedelében, kötésében. Azóta is féltő gonddal bánok a legolcsóbb brosúrával is. Később kivagdostam az újságokból és eltettem a szép rajzokat, metszeteket. Az ex librisrel mint műalkotással főiskolás koromban találkoztam először, a hatvanas évek derekán az ungvári egyetem bölcsészkarán. Magyar tagozatunk csupán néhány számot megért diáklapja, az „Együtt” közölte a beregszászi *Muszka László* barátom (ma a Kijevi Képzőművészeti Főiskola előadója) szép linóleummetszeteit szülővárosunkról.

Első könyvjegyem 1969-ben készült. *Horváth Anna* beregszászi művésznő, a Szovjetunió Képzőművészeti Szövetségének tagja lepett meg vele. Akkor nősültem, ez volt az egyik legszebb nászajándékunk. Jelképes kisgrafika ez: a tudásvágy lángját magasba emelő férfi és az otthonteremtés kulcsát tartó nő alakjában, a két fiatal örökké együvé tartozását szimbolizáló szoros kézfogásban magunkra ismertünk.

J. N. TYIHANOVICS rézkarc C3

Bevallom, ezt az ex librist sokáig nem tudtam használni: borítékba téve lapult meg legbecsesebb könyveim között. Inkább csak magában a metszetben gyönyörködtem. Évek múlva két jó barátom, a komáromi *Oláh György* és a kolozsvári *Gábor Dénes* levélben elküldte egy-egy könyvjegyét, *Koós Károly* és *Gy. Szabó Béla* alkotásait. Kolozsvári barátom elküldte *Vecserka Zsolt* marosvásárhelyi művész címét, aki szívesen készített ex libriseket fiatal könyvbarátoknak, kezdő gyűjtőknek. Levelemre Vecserka Zsolt kedves sorokban válaszolt, megkérdezte, mit szeretnék látni a könyvjegyemen. Ez 1973-ban történt, Petőfi születése 150. évfordulója esztendejében. Kértem a művészt, hogy a nagy forradalmár költő arcása kerüljön a kisgrafikára.

Ezután ismét szünet következett kisgrafikagyűjtő tevékenységemben. Azaz, hogy nem is volt nevezhető ez még igazi gyűjtésnek, hiszen nem törekedtem kollekción gyarapítására, egyszerűen csak félretettem a barátaimtól kapott ex libriseket. Egyik idősebb művészbarát ismerősöm azt mondta, hogy most már válasszak, melyiket fogom a nevemre készült ex librisek közül használni, mert ahogy az embernek általában csak egy aláírása van, éppen úgy könyvjegyből is elég egy. Hittem neki, de választani nem tudtam. Hiszen az egyikhez a *Horváth Annával* való személyes ismeretség és barátság, a másikhoz Petőfi szeretete és a *Vecserka Zsolt* iránt kialakult mély rokonszenv, baráti érzés fűzött. Mindkét könyvjegyet használtam hát, de újakat nem készíttettem. Ujra kolozsvári barátom sietett a segítségemre. Leveléből megtudtam, hogy az embernek sok ex librise is lehet, hisz egyetlen művészi lapba képtelenség belesűrít-

P. UPITIS fametszete X2

VECSERKA Zsolt fametszete X2

teni a könyvbarát jellemző vonásait, érdeklődési körét, foglalkozását stb. Azt is megtudtam tőle, hogy manapság sok úgynevezett „ürügy – ex libris” készül, amelyeknek egyetlen példányát sem ragasztják könyvbe, hanem mint önálló műalkotások kerülnek a gyűjteményekbe. Az ő révén jutottam hozzá a jugoszláviai Zentán élő *Andruskó Károly* címéhez, aki – mint leveléből megtudtam – a negyvenes évek elején Munkácson volt nyomdász. Még abban az évben, 1976-ban három könyvjegyet készített számomra. Tagja lettem a Kisgrafika Barátok Körének és először levélben, majd személyesen is megismertem annak titkárát, *Réthy Istvánt*. Kivüle sokat köszönhetek *Jevgenyij Tyihanovics* minszki művésznak is: mindkettőjüktől sok értékes tanácsot, útmutatást kaptam és kapok az ex librisek gyűjtésével kapcsolatban. 1976-tól kezdve minden évben készült nevemre könyvjegy: 1977-ben ismét *Andruskó Károly*, majd *J. Tyihanovics* ajándékozott meg egy-egy lappal (Tyihanovics rézkarca – az Ady centenárium évében – Ady portrét ábrázol). Majd 1978-ban *Peteris Upitis*, a rigai Képzőművészeti Főiskola tanára készített számomra könyvjegyet.

A könyvjegyek gyűjtésére az utolsó, immár végleges inspirációt 1978 augusztusában kaptam *Réthy Istvántól* budapesti beszélgetésünk idején. Arra buzdított, hogy mutassam be könyvjegyeimet, mert az igazi gyűjtő nem gyűjthet csak magának: igyekezzon kollekciját kiállítani, mások számára is hozzáférhetővé tenni. Több szovjet és külföldi (elsősorban magyarországi és erdélyi) gyűjtővel állok kapcsolatban, rendszeres cserét folytatok velük. Ennek köszönhetően ma már elég könyvjegyem van ahhoz, hogy le merjem írni: e sorok megjelenésekor biztosan túl elszűnk már az első beregszászi ex libris kiállításon!

Dalmay Árpád (Beregszász, Sz.U.)

KÓSA Bálint eredeti fametszete X2

KÓSA BÁLINT SZIVÁRVÁNYAI

Kósa Bálint harmadik mappája a *Furcsa halak*. Szokatlan téma, színpompás, egzotikus világ. Az akváriumi látványosság mellett, mélytengeri titkok lopakodnak itt be a kisgrafikák közé. Nem úgy, hogy a szőlő és bor, a virág, a muzsika, a gyógyítás és más, immár klasszikussá vált témákat megelőzve, sorbon-tóan új fejezetet követeljen magának, de úgy, hogy észrevétesse létét, gyönyörködtessen, tanítson. Kósa Bálint nem törekedett mindenáron újszerűsége, csupán „rányitott” a tengerfenék kincseire.

– Mi adta az ötletet az új mappa különös tárgyválasztására?

– A véletlen! Az egyik körtefa száldúc évgyűrűi csiszolás közben különös játékot űztek velem: egy csikóhal kecses, huncut formája hunyortott rám csábítóan. Nem lehetett ellent állni a kísértésnek. A kész rajzhoz szinte semmit sem kellett hozzátenni, csak ki kellett metszeni.

– Aztán a tengerek játékos kis lovacskája hirtelen táltosparipává vedlett és csalogatni kezdett a tengerek mesés kincseinek felkutatására?

Nevetve folytatja:

– Van benne igazság. Tényleg nem lehetett kihagyni ezt a lehetőséget. A csikóhal után jött a cafranghal, majd sorjában a többiek.

KÓSA Bálint fametszete X2

A vallomás szűkszavú és kiegészítésre szorul. Kósa Bálint biológia-kémia szakos tanár; jelenleg a köpecsi bányavállalat hidrológiai állomásának vezetője. A természetbúvár hazája az Erdővidék, a százados fenyők, pisztrángos patakok, mondák, legendák, hősök földje. Nagyobb méretű grafikái, könyvjegyei bizonyítják is kötődését szűkebb hazájához. De álmai, tudatalatti kóborlásai igazolják, hogy ez a kalandozása nem volt véletlenszerű. Jelen alkotásaiban a természet-kutató és a grafikus szimbiózisa győzedelmeskedett. Az akvárium benépesedett furcsa, alig ismert vibráló lényekkel, nevük mellett viselve a romániai könyvjegygyűjtők valamelyikének nevét. A fehér-fekete próbalevonatok nem hoztak elégtelt alkotójuknak, életteleneknek tunktek. A szivárványos technika viszont telitalálatként érvényesült. A reflektorok fényeit valódi színeikkel tükrözték vissza a tengerek mélységeinek kincsei, Rimszkij-Korsakov *Szadkó*-jának csodálatos mélytengeri álomvilága felé is hidat verve általa, mintegy biznyságául annak, hogy a realisztikus természetábrázolásban is maradéktalanul érvényesülhet a művészi fantázia, ha valódi ihlet és tehetség vezérli az alkotó kezét.

Kósa Bálint ajándékmappái kézilevonatok, és csak a könyvjegyek tulajdonosai számának megfelelő példányban készültek.

A mellékelt eredeti kézilevonat pedig ízelítő a tengerek titkaiból, élővilágának sziporkázó színeiből, ajándék a Kisgrafika barátai számára. Szívből köszönjük.

dr. Demeter Jenő (Barót, Románia)

VECSERKA Zsolt fametszete X2

KÓSA Bálint linómetszete X3

HOGYAN LETTEM EX LIBRIS GYŰJTŐ?

Levél Gyűjtőtársaimhoz!

Sajnos nem kezdek azzal, hogy már gyerekkoromban rajongtam a grafikáért, ahogy az elvárható volna egy reményteljes gyűjtőtől. Nem, sőt azt mondhatnám, hogy egyáltalán nem szerettem a vonalkás, fekete-fehér, ijesztőnek tűnő illusztrációkat. Sokáig csak a színes, foltszerű kép kapta meg a szememet. A grafikai munkák ízét, éppen az ex librisen keresztül ismertem és szerettem meg, sokkal, sokkal később.

A könyvek szeretete és tisztelete viszont valóban koragyermekkorom hozománya. Anyám oltotta belém, még jóval iskolás korom előtt. Minden este olvasott nekem valami szépet, nem csak meséket, verseket is. Így lettek gyermekkorom sztárjai Saláta Sára és Paszuly Pista mellett, Szilágyi Örszébet és Toldi Miklós is. A könyv külső szépségeit a díszkiadású Petőfi összes versein magyarázta el, szintén ő, Anyám, aki szakértő volt a maga nemében, mert kedvtelésből megtanulta a könyvkötő mesterséget, hogy kedvenceit kedvére való külsőbe öltöztethesse. Tőle tanultam meg becsülni az emberi kéz alkotásait, gyönyörködni és elmerülni az igazi művészi munkában. Az ex librist is Ő ismertette meg velem.

Első osztályos voltam, amikor 1945 karácsonyára – valahonnan az ócskapiacról – Brehm kötetet hozott az anygal. A bogaras Brehmet. Annak belső tábláján láttam életemben először egy címkéfelét, amin egy bölény volt és ez a felirat: EX LIBRIS, majd pont, pont, pont. Akkor magyarázta meg Anyám, hogy a pontok fölé az én nevemet kell írjuk, mert így a latin szöveg azt jelenti majd, hogy a kötet az én könyveim közül való.

KARANCSI SÁNDOR Irodámszete X3

Ahogy teltek az évek, úgy szaporodtak a könyveim. Eleinte kaptam, később magam vásároltam őket. Most sok albumom, képző- és népművészettel, természettel, turisztikával, utazással foglalkozó könyvem van, a szépirodalmi művek mellett. Sorozataim nincsenek. Csak olyan könyvet vásárolok, amit el is olvasok, regényeket már nem, tanulmányokat, összefoglaló vagy elemző munkákat és verseket. Ex libris persze sokáig nem volt bennük, de nem felejtettem el és be nem teljesült vágyaim között tartottam számon éveken, vagy talán évtizedeken át. Egészen 1977-ig, amikor úgy látszott, hogy a létért való küzdelem hevében, jut egy szusszanásnyi idő a „luxus” igény – saját ex libris – kielégítésére. Így születtek meg a *Vecserka Zsolt*, *Karancsi Sándor* és *Kósa Bálint* készítette ex libriseim.

Közben láttam kisgrafikai kiállításokat, itt-ott olvastam is róluk, amíg rá jöttem, hogy gyűjteni, csereberélni is lehet őket, olyan formán mint a bélyegeket. Bővebb felvilágosításért *Gábor Dénes*hez fordultam, akiről tudtam, hogy avatott művelője a műfajnak. Készséggel adott tanácsot, útbaigazítást, sőt, szerény gyűjteményem alapkövei is Tőle származnak. Mindeztől őszintén mondok köszönetet ezúttal is. Szívesen hagytam magam „beszervezni”, mert úgy éreztem és most is úgy érzem, hogy gyorsuló ritmusú életünkben, elidegenedő világunkban, szükség van a jó emberi kapcsolatokra, az igazi barátságokra. Hiszen, hogy a „SZÉP” szeretete, tisztelete és ápolása nemeseíti az embert, a jót hozza ki sokarcú énünkből. A Kisgrafika Barátok Körét ideálisnak tartom ebből a szempontból. Nemcsak, hogy jó, de kell is tartozni valahová, szükségünk van a közösség összetartó erejére.

„Frigyemet” a KBK-val *Réthy István* szentesítette az elmúlt ősszel, amikor beiratkoztam. Készséggel állt rendelkezésemre, az Ő szívességének köszönhetem eddigi cserepartnereim címeit, azóta is sok mindenben segítségemre volt, amit ezúton is megköszönök. Lehet, hogy van olyan Gyűjtőtársam, akinek nem tudtam érdemben viszonzni küldeményét. Arra kérem legyen egy kis türelemmel, amint elkészülnek újabb lapjaim, azonnal pótolom.

Baráti üdvözléttel: *Dr. Bérces Judit* Marosvásárhely.

TISZTELT SZERKESZTŐSÉG!

A veszprémi találkozó friss élménye és *Vén Zoltán* cikke készített véleményem leírására.

Nem vagyok régi gyűjtő, csupán néhány éve kapcsolódtam bele a kisgrafika gyűjtésébe, s lettem tagja a KBK-nak. Természetesen a képzőművészetben, grafikában, már évek óta próbálok otthon érezni magamat, s tulajdonképpen az általános művészet rajongásom vitt el a kisgrafikához. Sajnos ez az egyetlen olyan művészeti ág, amely a közepes anyagiakkal rendelkező gyűjtők számára is hozzáférhetővé válik. Ugyanis a művészet szeretete érzésem szerint egy idő után maga után vonja a művészi alkotás birtoklásának vágyát is.

Visszatekintve gyűjtő „múltamra” azt hiszem egy évig voltam kezdő gyűjtő. Óriási örömmel és lelkesedéssel tettem el minden küldeményt, amit kaptam, s kevésbé szelektáltam az anyagot. Majd egy kis tájékozódás és a Chrudin-i cseh kongresszus után lelkesedésem a másik végletbe csapott át. Igényes lettem, a hazai lehetőségekhez képest túl igényes. Különösen elment a kedvem a levelezés útján történő cseréktől, hiszen így az ember zsákbamacsát vesz, vagy még azt sem. Rosszat – rosszért értelmetlen, rosszért jót még értelmetlenebb.

Gyűjteményem kialakításánál saját szubjektív világom, (zlésem befolyásol, nem gyűjtők neveket, témákat, de még technikákhoz sem ragaszkodom, (habár kedvencem a rézkarcol és rézmetszetek) fő szempontnak egy lap rám gyakorolt esztétikai élményét tekintem. S hogy ez az élmény pozitív legyen az szükséges, hogy a lap megjelenése, kivitelezése, témája összhangban legyenek. Megjelenésen a gyűrődésmentes, tiszta lapokat értem, aminek sajnos a postai tortúra ritkán tesz jót. Kivitelezésen a technikai igényességet tartom fontosnak, amit *Vén Zoltán* talán egy kicsit túlságosan is kihangsúlyozott. Nagyítóval azért nem fogok grafikákat nézni, az csak maradjon a bélyeggyűjtők eszköze, mert egy grafikánál, pontosabban egy művészi grafikánál a legeslegfontosabb mégis csak a tartalom, az érzelmi telítettség, a mű által okozott feszültség, amelyet a befogadónak kell feldolgoznia. A fentiek inkább a szabad kisgrafikára vonatkoznak, de lényegében általánosítható az ex-librisekre is.

Nem tartom helyesnek a jó művészek távolmaradását a kisgrafikától, elefántcsonttornyukba zárkózásukat, igaz ez biztosan kényelmesebb nekik. Pont az ő hivatásuk lenne a jó színvonal kialakítása, nekik kellene mércét adni, a viszonyítási alapot, s ez megakadályozná a dilettanizmus elterjedését. Ha a művészek magasra emelnék a mércét, a gyűjtők igénye is növekedne, s itt az első lépés a művészekké kellene hogy legyen. Mert amíg fellegetváraikba zárkóznak és elérhetetlenek, vagy csillagászati összegeket kérnek egy lapért, addig hiába szidjuk a szegény igénytelen gyűjtőket. Ha nincs aki a jó lapokat megcsinálja, a csereforgalomba sem kerülhet jó anyag. Vagy forduljunk segítségért a szomszédba, pl. a cseh grafikusokhoz, ők segítsenek ki bennünket? Őszintén szólva kíváncsi lennék, hogy a Tihany-i biennálén részt vevő művészek közül ki az, aki rendelkezésre elvállalna egy lap készítését. Gondolok itt *Ágotha, Kovács, Sulyok, Csohány, Gyulai, Kass, Reich, Raszler, Rékassy, Feledy, Rozanics* stb. művészekre.

Tisztelettel:
(Kamperné N. Magdolna)

STETTNER BÉLA EGY ÚJABB EXLIBRISÉRŐL

A művész kisgrafikai alkotásainak jegyzékében a 490. sorszámot viseli az itt közölt linómetszet, mely 1979. májusában a holland Ton de Brouwer úr részére készült. A könyvjegy tulajdonosa a Nuenenben működő Van Gogh Dokumentációs Központ vezetője, ezért szerepel a lapon Van Gogh egy korai olajfestményének a grafika nyelvére átvitt részlete. A nagy holland mesternek e Stettner-lapon felidézett festői világa és a tulajdonos személye egyaránt érdekelheti a kisgrafika barátait, ezért az exlibrisen szereplő „kódok” megfjtéseként azokhoz az alábbi magyarázatot fűzzük:

VINCENT VAN GOGH 1883-tól 1885-ig élt a fentemlített dél-hollandiai városkában, ahol apja ebben az időben lekipásztorkodott. A festő már 30 éves, amikor szülei ez újabb otthonába megérkeznek, végigjárva az „élet iskoláját”. Képkereskedő volt Hágában és Párizsban, iskolai nevelő Londonban és önkéntes misszionárius a belga bányavidéken. Huszonhét éves kora óta rendszeresen rajzol és fest és Nuenen-be érkezése idején már teljesen a művészi alkotómunkának szentelte életét. Szülei egy mángorlóhelyiséget rendeznek be számára műteremnek és ebben festi — sok szabadban készült rajztanulmányának felhasználásával — első olajképeit. Itt alkotja meg ennek a kétéves periódusának főművét, a „Krumplievők” című olajfestményt. Képein rokonszenven párosult érdeklődéssel törekszik a paraszti élet minél hübb ábrázolására s ezidőben festi „Rőzsehordók” c. képét is, mely ma egy holland magángyűjtő tulajdonában van. A 67 x 126 cm-es képen facipős holland parasztpár látható, amint a lenyugvó nap fényében hatalmas rőzsekötegeket cipel hazafelé. Ennek a festménynek elemeit használta fel 1936-ban Ferenczy Béni Van Gogh-érme hátlapjának megmintázásához. Az előlapon a festő arcképe látható. Ezzel az érmével a magyar mester a világ legelső Van Gogh-érmét alkotta meg, ahogyan azt Dr. Tralbaut belga műtörténész egy tanulmányában* megállapította.

STETTNER BÉLA új exlibrisének elkészítésekor ugyanezt a festményt vette modelljéül, kiemelve abból a leglényegesebb részletet, ami a holland parasztlak életére jellemző. „Nem szabad beparfümözni a parasztokat” — írta Van Gogh ebben az időben öccsének s a képnek ez a nyers, darabos ábrázolásmódja az exlibris foltaiban is jól érzékelhető. A könyvjegy művésze itt szerényen a háttérbe húzódik, lemond a

*M. E. TRALBAUT: Van Goghiana IV. Pierre Peré kiadása, Antwerpen, 1967.

EINLADUNG ZUM XVIII. INTERNATIONALEN EXLIBRISKONGRESS

A XVIII. Nemzetközi Ex libris Kongresszus rendezőbizottsága nevében Dr. Ottmar PREMSTALLER elnök megküldte a hivatalos meghívót és közölte a programot, amelyet az alábbiakban ismertetünk:

1980. augusztus 21., csütörtök:

8 órától jelentkezés és az ajándékok átvétele a linzi Kulturcentrumban (Ursulinenhof, Landstrasse) — 11 órakor a kongresszus megnyitása — 17 órakor a nemzetközi ex libris-kiállítás megnyitása a városi múzeumban (Nordico)

1980. augusztus 22., péntek:

8 óra 30'-kor a FISAE közgyűlése — 11 óra 30'-kor Prof. Mark F. Severin előadása diavetítéssel — 14 óra 30'-kor városnézés

1980. augusztus 23., szombat:

Autóbuszkirándulás Linz—Freistadt (ebéd) — Kefermarkt—St. Florian — Linz útvonalon, vezetéssel. — 19 óra 30'-kor hivatalos bankett.

1980. augusztus 24., vasárnap:

Búcsútálalkozás és lehetőség a Steyr-i hallstattkori kiállítás megtekintésére.

Résztvételi díj 1200 ös, (kongresszusi kiadványokkal és az Ex libris Művészei c. sorozat 5. kötetével), illetve 800 ös a kísérők részére.

A kiállításra már kiválogattuk és elküldtük a magyar anyagot, 16 művész 70 kisgrafikáját.

Az utazás lehetőségeiről az érdeklődőket közvetlenül, és folyamatosan tájékoztatjuk.

korábbi Stettner-lapok mozgalmas, barokkosan játékos formarendjéről, nem komponálja át a festményről ismert alakokat. *Stettner Béla* ezzel az exlibrisével, mint korábban e sorok írója részére készült napraforgós Van Gogh-lapjával, egyik legvonzóbb művét alkotta meg. Exlibrisén magasfokú beleérző-képességének adta tanújelét, ahogyan Van Gogh alkotásainak szellemiségét a kisgrafika világában megszólaltatta, anélkül, hogy ezzel saját művészegyéniségéből bármit is feladott volna.

TON DE BROUWER, az ex libris tulajdonosa, Nuenen városka tisztviselője. Az ő gondjaira bízta az ott létesített Van Gogh Dokumentációs Központot. Ez az intézmény gyűjti a Van Gogh-ra vonatkozóan az egész világon megjelent kiadványokat. E cikk szerzőjével létrejött szívélyes kapcsolatuk eredményeként jelenleg ott már a magyar nyelven megjelent könyvek, cikkek nagy része is megtalálható. A Dokumentációs Központ őrzi mindazon magyarországi exlibrisek és egyéb grafikai alkotások 1—1 példányát is, melyeket a „Van Gogh-ábrázolások a magyar grafikában” című cikkünkben olvasóinkkal megismertettünk.★★

STETTNER BÉLA újabb exlibrise fontos diplomáciai szerepet fog betölteni: a magyar kisgrafika jó hírért viszi Hollandiába és onnan szerte a Nagyvilágba.

■ KISGRAFIKA — 1977/2. szám, 28—32. oldal.

Dr. Soós Imre

KÉKESI László rézkarca C3

EX LIBRIS

KÉKESI

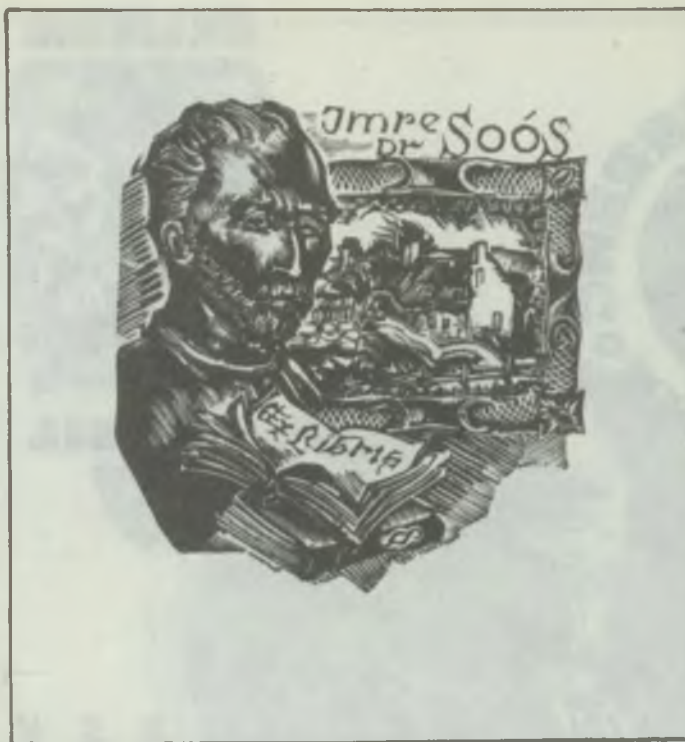
KÉKESI László linómetszetei X3

H Í R E K

A Pécsi Egyetemi Napok alkalmával 1979. október 5-én a Pécsi Orvostudományi Egyetem nagytermében **KÉKESI László** grafikusművész mutatta be műveit. Már hagyományossá vált, hogy a pécsiek évente megbíznak egy egy művészt, hogy készítse el a jubiláló orvosok emléklapját. **Kékesi László** rézkarc-emléklapja Hippokratesz képzeletbeli arcmasával 500 példányban készült és alkalmi bélyegzéssel ellátva már az első napon elkelt. A kiállításon 36, a Magyar Bélyegmúzeumból kikölcsönzött tabló **Kékesi László** jólismert bélyegterveit és bélyegeit mutatta be. (A tablók értéke 1,5 millió forint volt!) Az ex librisek is helyet kaptak a kiállításon, 80 darab, négy tablón elhelyezve. A jól rendezett kiállításnak állandóan volt közönsége, hiszen a találkozók, rendezvények nagyrésze itt zajlott le. A megnyitó beszédet Dr. Flerkó Béla, a P. O. T. E. rektora tartotta: „ *Haranghy, Kacziány és Domanovszky* mesterek tanítványaként **Kékesi László** freskófestőként indult. A bélyegre váltás nem okozott törést, hamar megtanulta a mondanivaló sűrítését. Kisgrafikáinak kompozíciói pedánsan súlypontosítottak, és kerültek a szélsőségeket. Metszőtechnikájában nem a technikai bravúrosságra, hanem a nívós kivitelezésre törekszik. **Kékesi László** elegáns művészi ötletei a rézmetszetű lapokon élnek ki magukat, s teremtenek egyéni stílust. A múlt művészi értékeit úgy menti át, hogy a kipróbált értékekhez maga is hozzáad valamit szellemi habitusából és alkotó erényeiből. Ezen gondolatok jegyében gratulálok **Kékesi Lászlónak** művészi teljesítményéhez”. Ehhez a gratulációhoz mi is őszintén csatlakozunk!

Vén Zoltán

Az Iparművészeti Múzeumban 1979. október 20-án „Magyar Ex librisek 1896–1924” címmel folytatódott az a kiállítás-sorozat, amely főleg a Soó Rezső akadémikus professzor által a múzeumnak adományozott anyagból válogatva kis kamarakiállítások formájában teszi közkincsé az értékes gyűjteményt. A bemutatott ex librisek alkotói közül ki kell emelni *Zichy Mihályt, Udvary Gézát, Rozsnyay Kálmánt, Kozma Lajost*, kiknek korai ex libriseit láthattuk, *Divéky Józsefet, Sassy Attilát, Gara Arnoldot* és *Bíró Mihályt*. A kiállítást a sorozat megszervezője, Weiner Mihályné, az Iparművészeti Múzeum ny. főigazgatója rendezte. A három reprodukcióval gazdagított katalógus értékes dokumentuma ex libris-művésze-tünk egy figyelemreméltó korszakának.

Peteris UPITIS fametszete X2

A lett kisgrafika művészet nagy örege, PETERIS UPITIS, a legismertebb európai ex libris-művészek egyike, közel félezer könyvjegye, számos képgrafika, könyvillusztráció alkotója 1979. szeptember 27-én töltötte be a 80. életévét. A művészt a budapesti kongresszus alkalmával sok magyar gyűjtő személyesen is megismerhette. Hazája kulturális szervei a rigai lett művészeti múzeumban 1979. december – 1980. január hónapokban kiállítást rendeztek fametszeteiből. A gazdagon illusztrált katalógus nagy értéke, hogy tartalmazza könyvjegyeinek alkotásjegyzékét is.

Az ex libris-barát világ részéről a művész felé szálló jókívánságokból mi is kivesszük a részünket, amikor jó egészséget és töretlen alkotókedvet kívánunk.

A pápai Jókai Mór Városi Könyvtár Kisgrafika Galéria sorozatában 1979. október 31-én Takács Dezső pécsi rajztanár mutatkozott be kisgrafikaival. A kiállítást a veszprémi és pápai Kisgrafika Galéria létrehozója és lelkes szervezője, Poór Ferenc nyitotta meg, ő állította össze és látta el előszóval a kiállítási katalógust is, amely a kisgrafikai füzetek sorozatában a 14. számot viseli. A címlapot *Takács Dezső* egy eredeti linómetszete díszíti, mellékletként pedig 2 linómetszet szerepel.

A Szovjet-Kárpátaljai Beregszász városa Dalmay Árpád kedves tagtársunk működése következtében mindinkább belekapcsolódik az ex librisek világába. A Vörös Zászló c. beregszászi újság arról közölt hírt, hogy 1979. április 3-án „A magyar irodalom a kisgrafikákon” címmel kiállítás nyílt meg, főleg magyarországi művészek munkáiból, de szerepeltek az erdélyi művészek és *Jevgenyij Tyihanovics* belorusz grafikusművész magyar írókat ábrázoló rézkarcai is. A kiállítást a beregszászi könyvtárházban rendezték. Dalmay Árpád egyébként nemcsak ennek a kiállításnak a megrendezésével járult hozzá az ex librisek népszerűsítéséhez, hanem a helybeli Neon c. vasárnapi művelődési, irodalmi és művészeti magazin 1979. április 15-i számában megjelent cikkével is, amelyben ismertette a könyvjegyek történetét, technikáit és az ex librisgyűjtést. Ugyanez a lap ex libris-pályázatot is hirdetett.

KÓRUSZ József kiállítása. Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Galériája, Pataky István tér 7–14. Az 1979. év november–december hónapjaiban bemutatott szép anyag – rézkarcok, lavírozott rajzok, akvarellek, gouache-ok – hű képet adtak arról a ragaszkodásról, amellyel a művész mesterének, Szőnyi Istvánnak emlékét őrzi. Kórusz József 1927-ben született Veszprémben, a Képzőművészeti Főiskolán 1953-ban végzett Szőnyi Istvánnál a freskó szakon. A zebegényi Szőnyi István Emlékmúzeum létrehozásában nagy érdemei vannak és egyik alapítója s tanára az 1969-ben alakult zebegényi nyári szabadiskolának. Műveivel – ha nem is gyakran – találkozhattunk a kisgrafika-kiállításokon is. Grafikáinak száma meghaladja a kétszázat. A kiállítást M. Kiss József rendezte, ő tervezte a szépen illusztrált kiállítási ismertetőt is, amely sajnos nem katalógus. Ebben Horváth Béla művészettörténész írása mutatta be a művészt.

A Hajduböszörményi Művelődési Központ kisgalériájában 1979. október 15-én nyílt meg **STETTNER Béla** kiállítása, Dr. Supka Magdolna megnyitó szavaival. Kiállításra került kilenc nagyobb méretű monotíпия, valamint 27 tablón összeállított ex librisek, és más kisméretű grafikák. A Hajdu-Bihari Napló 1979. november 1-i számában **Lázár Imre** tollából „Izig-vérig grafikus” címmel jelent meg egy ismertetés. Idézzünk az írásból: „Ez a művészet mindig az emberről, a valóságról, az ember világáról beszél”. „Alkotásainak eszmei telítettsége, drámaisága, olykor tragikus alaphangja mély életismeretből táplálkozik.”

1979. december 19-én nyílt meg **Varsányi Pál** grafikusművész tagtársunk, gyűjteményes kiállítása a Magyar Nemzeti Galériában. Nagyszámú közönség előtt nyitotta meg a kiállítást Pogány Ö. Gábor művészettörténész, a M.N.G. főigazgatója. Ez a kiállítás a K.B.K.-nak is kiemelkedő ünnepe, mivel Varsányi Pál 1971 óta tagja körünknek. Következő számunkban kerül sor a kiállítás méltatására.

FERY Antal fametszetei X2

Megrendülten értesültünk Dr. KELEMEN Béla tagtársunk korai haláláról. Következő számunkban rövid írást szentelünk emlékének.

Az Építők Műszaki Klubja már több ízben adott otthont kisgrafika-kiállításoknak. 1979 szeptemberében a Fészek-Művészklubból már ismert „Humor a kisgrafikában” kiállítást mutatta be, októberben pedig *FERY Antal* fametszetei és a munkásságára vonatkozó gazdag dokumentáció szerepeltek. A klub programfüzete is kiveszi a részét a kisgrafika népszerűsítéséből, amikor is a szöveget jeles kisgrafikaművészek munkáinak reprodukcióival élénkíti.

Kellemes meglepetéssel értesültünk arról, hogy az olaszországi „Jesolo Lido” ex libris-pályázat I. díját szombathelyi tagtársunk, *KAMPER Lajos* nyerte, akinek műveivel a tihanyi Balatoni Kisgrafikai Bienálén is találkozhattunk. A másik díjazott — vele egyenlő arányban — az olasz *Sergio TARQUINIO* volt, míg a szabad téma díját a lengyel *Christopher WAWRYZNIAK* kapta. A 104 pályázó között megtaláljuk Európa legismertebb ex libris-művészeit is.

A St. Niklaas-i ex libris-centrum 1979. március—áprilisában a Nemzetközi Gyermekév alkalmával kiállítást rendezett, amelyen több magyar is szerepelt, így *Kamper Lajos*, *Nagy László Lázár*, *Sólyom Sándor*, a *Póka-Meskó házaspár*, *Széky Piroska* és mások.

Szovjet ex librisek kerültek bemutatásra 1979 novemberében Leninvárosban, *Semsey Andor* gyűjteményéből, továbbá Hajduhadháza novemberben, Hajduböszörményben pedig decemberben, az utóbbi kettő *Lenkey István* anyagából. Hajduhadháza előadás is hangzott el a szovjet grafikáról.

A nemzetközi gyermekév alkalmából 1979 decemberében Leninvárosban, illetve Miskolcon a megyei könyvtárban *Lenkey István* rendezett kiállítást „Gyermek az ex librisen és a kisgrafikán” címmel.

A Hatvani Galériában 1979. november 25-én nyílt meg az Arcok és sorsok II. című kiállítás. *Fery Antal* 4 lapjával szerepelt valamint *Ábrahám Rafael* és *Révész Napsugár*.

KAMPER Lajos díjnyertes rézkarca C3

GALAMBOS Ferenc: *Napjaink európai ex libris-művészete.* Hevesi Szemle VII. évf. 3. sz. 1979. augusztus, 2–8. old. Volt szerkesztőnk tanulmánya — hasonlóképpen az ugyancsak a Hevesi Szemlében megjelent, s a XX. századi magyar ex librisrel foglalkozó írásához — kisgrafikával foglalkozó irodalunk komoly nyeresége. Míg a korábbi cikk időben nagy kiterjedésű anyagot fog össze, ennél a kiterjedés területi. Kiemeli a malborki biennálék és a kongresszusi kiállítások jelentőségét. A meghívások biennálék az ex libris-művészetnek csak a csúcspontjairól adnak számot, az átlagos színvonal bemutatására a kongresszusok alkalmasabbak, bár itt a féltehetségeknek és dilettánsoknak is alkalma van a szereplésre. Az európai körkép bemutatására főleg a luganói kongresszus adott alkalmat. Az egyes országok kisgrafika művészetének vázlatos ismertetését a magyar vezeti be. Bár a pályázatokon résztvevő művészek száma jelentős, mai ex libris-művészetünk kiemelkedő nevei nagyrésztben szerepelnek, a szerző borulató és csupán *Perei Zoltán* és *Vén Zoltán* alkotásait dicséri fenntartás nélkül, ugyanakkor kénytelen fiatal művészeink ezirányú érdeklődésének hiányát megállapítani. A sokarcú, változatos hangszerelésű lengyel könyvjegyművészetben nagy szerepe van Malbork ösztönző hatásának. A szovjet mezőnyből *Kalasznyikovot* emeli ki, de ráirányítja a figyelmet a magasszínvonalú litván kisgrafikára is. A csehszlovák ex libris-művészetet múltja és jelene egyaránt az érdeklődés homlokterébe helyezi. Újabbban a szlovák grafikusok is egyre inkább hallatják hangjukat. Itália ex librisművészete az ország művészeti nagyságához híven kitűnő művészeket tud felmutatni, míg Franciaország, Spanyolország és Portugália, bár sok kiváló grafikussal dicsekedhet, kevés az igazán jó ex libris-művész. A német nyelvterület művészeti nyelvében is sok a rokonvonás, bár az eltérő gazdasági-társadalmi különbözőségek hatása megállapítható. Az északi országokban a hivatásos művészek közül keveseket vonzott az ex libris és ez érezhető is a színvonalnál. Rövid bepillantást kapunk a komoly értékű belga és holland könyvjegyművészetről, majd déli és keleti szomszédunkról. Erdély európaszerte elismert magyar nemzetiségű kisgrafikaművészei mellé mindinkább felsorakoznak a románok is. A nagy múltú angol exlibrisművészeti lendülete az első világháború után megtört, bár mindig vannak reprezentáns művészei, s *Buday György* ex libris-művészete éppen Angliában újult meg hatalmas erővel. — *Galambos Ferenc* tanulmányának egyes megállapításaival lehetne vitába szállni, de meg kell állapítani, hogy a téma alapos ismerőjének olyan írása ez, amelyet minden magyar kisgrafikabarátnak és gyűjtőnek ismernie kellene.

S. A.

Dr. TÓTH BÉLA IRODALMI MUNKÁSSÁGÁNAK BIBLIOGRÁFIÁJA. Az anyagot gyűjtötte és összeállította *Lenkey István*. Debrecen, é.n. (1979) A debreceni Alföldi Nyomda hagyományosan gondos munkáját dicsérő könyv a bevezetés szerint „Tóth Béla eddigi munkásságának summázása, de nem lezárása”. Tanári pályájának legnagyobb részét a Debreceni Református Kollégium Gimnáziumában töltötte. A 344 tételt felsoroló bibliográfia fényt vet átfogó irodalmi és művészeti érdeklődésére. Előkelő helyet foglalnak el a grafikusművészekre vonatkozó írások, akik között a kisgrafika számos kiválóságával is találkozhatunk. Érdeklődési területe főleg városa művészeit ölelte fel, de szép számmal szerepelnek írásai *Gy. Szabó Béláról* is, akinek fametszőművészetével többször foglalkozott. Tóth Béla erdélyi kapcsolataira utalnak a Székelyudvarhelyi Kollégiumban 1941–1944 években eltöltött tanári éve is. A grafika történetéhez Tóth Bélát legszorosabban a debreceni rézmetsző diákokról szóló könyve kapcsolja. Ezt a forrásértékű monográfiát a KISGRAFIKA 1977. évi 1. száma részletesen ismertette. A bibliográfiát Bakó Endre színes riportja és Szabó Magda melegszívű köszöntő-írása zárja be, míg az első lapon *Gy. Szabó Béla Tóth Béláról* készült fametszeti portréját láthatjuk.

100-letie zorganizowanego wedkarstwa w Polsce. Kiállítási katalógus (Tarnów, 1979) *A. J. M. Szymanski* által négy nyelven bevezetett katalógus a lengyelországi szervezett horgászat 100 éves évfordulója alkalmával rendezett és *Lippóczy Norbert* kedves barátunk gyűjteményéből összeállított kiállításra vonatkozik. Országok szerinti csoportosításban szerepelnek a horgászással, halászáttal, halakkal kapcsolatos ex librisek és alkalmi grafikák, szám szerint 319 lap. Hazánkat *Bordás Ferenc*, *Drahos István*, *Diskay Lenke*, *G. Szabó Kálmán*, *Fery Antal*, *Kopasz Márta*, *Kékesi László*, *Kovács Gyula*, *Moskál Tibor*, *Nagy Árpád*, *Dániel*, *Ravasz Erzsébet*, *Sólyom Sándor*, *Sterbenz Károly*, *Stettner Béla*, *Szentessy László*, *Takács Dezső*, *Vadász Endre* és *Várkonyi Károly* kisgrafikai képviselték és a 34 illusztrációból 5 a magyar.

MENYHÁRT JÓZSEF GRAFIKAI HAGYATÉKA

A debreceni Alföldi nyomda izléselesen kiállított, szép képzőművészeti katalógusaival már hosszabb idő óta bizonyítja a művészek és a művészetek messzemenő támogatását. Most azonban többre vállalkozott, amikor az 1976-ban meghalt *Menyhárt József* művészi hagyatékában fellelhető fametszeteket és két linóleumetszetet megvásárolta (összesen 77 darabot) és három mappában közreadta.

Valamennyi grafika — a gyűjtők körében ismert — valamilyen formában már publikálva volt. Ilyen összeállításban — ahogy most előttünk van — *Menyhárt József* grafikai munkásságát szélesebbnek, többértékűnek mutatja be. A menyhárti humanizmus és emberszeretet ezeken az így egymás mellé helyezett lapokon is messzire sugárzik.

A legtöbb lapot — 42 — tartalmazó mappa (180 x 130 mm) a művészi hagyatékban talált kisméretű szabadlapokat, portrékat és hat újrán üdvözlő lapot tartalmaz. E lapok mondanivalójának középpontjában is az ember és az ember béke-vágya áll: Hortobágyi csikós, Kertészlányok, Éneklő ifjúság, Lány virággal, Béke és tudomány, Béke és ifjúság stb. A Tavaszelő, városrész, vitorlások, Dunapart a sokoldalú művészvilágot mutatja be. E 42 lap az utóbbi harminc év „terméséből” átfogó válogatás, akkor is, ha a véletlen folytán maradt így együtt a hagyatékban.

A második, közepméretű mappa (290 x 215 mm) húsz fametszetet és két linóleumetszetet tartalmaz. Ezeken a metszeteken is az emberközpontú *Menyhárt* művészete áll előttünk. Portréi: Ajtói Dürer, Petőfi, Önarckép mellett a kétkezi munkás: Fagondozó, Halászok, Az éjjeli őr stb., az olvasó, a pihenő ember, a természet és a táj is megjelenik. A két linóleumetszet az emberi élet mérföldköveinek jelzései: Kézfogóra, Megszületett. Ezek a metszetek az Önarckép kivételével mind a második világháború után készültek.

A harmadik mappa, nagyméretű (350 X 250 mm), tizenhárom metszetet tartalmaz, amelyek a század harmincas éveitől a hetvenes évek közepéig megtett utat mutatják. Ebben a mappában *Menyhárt* háború előtti műveiből nyolc fametszet látható. Ezek közül legjelentősebb és nemzetközileg is elismert: Macska a műteremben, Tavasz és a Szegények fája. A háború utáni évtizedek alkotásaiból mindössze öt lap marad a hagyatékban. Ezek közül kiemelkedik a „Festőállvány előtt” című alkotás. Ez az öt lap nem mutatja *Menyhárt* művészi fejlődésének kiteljesedését, amely valójában ebben a harminc évben következett be. — Sajnálatos, hogy az első korszakban készült metszetek dűcai jobban vagy kevésbé összeroppedeztek és ez néhol a képi összhatást is zavarja. Ennek ellenére köszönet és elismerés illeti az Alföldi Nyomdát, hogy a teljes pusztulástól megmentette és közzétette *Menyhárt József* művészi hagyatékának grafikai darabjait, melyek munkásságát itthon és külföldön ismertté és elismertté tették.

Lenkey István

ALEXANDER SERGEJEVIC PUSKIN NA KNIZNICH ZNAKÁCH. Partizánske-Brodzany, 1979. Kiállítási Katalógus. A Partizánske-Brodzany-i Puskin Irodalmi Múzeumban rendezett kiállítás K. Izakovic válogatásában 301 ex librisen mutatta be Puskin képmását és a műveire vonatkozó ábrázolásokat. A 67 művész túlnyomórészt többségben a Szovjetuniót képviselte (Hazánkban *Nagy László Lázár* szerepelt). A 44 oldalas katalógus gazdag illusztrációs anyagából kimagaslik a szlovák *Igor Rumansky* Puskin portréját ábrázoló fametszetű ex librise.

PEREI Zoltán: Magyar írók. 37 eredeti fametszet, kiadja a Jászberényi Városi-Járási Könyvtár, 1979. A jászberényi könyvtár ismét rangos kisgrafikai kiadványt tett le a grafikabarátok asztalára, melyhez dr. B. Supka Magdolna, a kisgrafika hivatott értéke írt gondolatébresztő bevezetést. A 100 példányban közreadott sorozat Janus Pannonius-tól és Balassi Bálinttól Szabó Lőrincig és József Attiláig a múlt és a közelmúlt magyar írói közül harminchétnek idézi fel az alakját. „Ezek az egymástól oly érdekesen különböző, eredeti arcok különös sorsokat, kedvet, búkat, indulatokat sejtetnek meg velünk, — s bár egyik-másikukról hirtelenjében úgy vélhetnők, hogy mi nem éppen ilyennek képzeljük őket, — azt bizonyossággal érezzük, hogy *Perei Zoltán* valami újat, eredetit is felfedezett bennük a magunk-alkotta, irodalmi komolyságú kép mellé.” Majd így ír a bevezető: „Elévülhetetlen érdeme ennek az arcképsorozatnak, hogy megrendelés nélkül, nagyszerű kedvből, művészi ihletődésből születtek, afféle szerelemgyereke a vésett és írott formák műzsáinak.” A gondos, megnyerő kiállítású mű a magyar könyvnapok félszázados jubileumára jelent meg.

SZ. KÜRTI Katalin: A XX. századi magyar grafika a Déri Múzeum képzőművészeti gyűjteményében. Kiny. A Debreceni Déri Múzeum 1975. évi évkönyvéből. 563–600.1.

A Múzeum képzőművészeti gyűjteményének alapját Déri Frigyes hagyatéka vetette meg. Az zömében 19. századi festményanyagot tartalmazott, melyet e század húszas éveitől nem tudtak anyagiak hiányában kellően továbbfejleszteni.

A huszadi századi grafikai gyűjtemény viszonylag teljes. „A kb. ezer darabos sokszorosított grafikai, kisgrafikai lap és önálló rajz alapján képet alkothatunk a XX. századi magyar modern fametszet, rézmetszet, rézkarc stb. fejlődéséről, valamint a rajzművészet egészéről, a legjelentősebb alkotókról és művészi csoportosulásokról, a kortársi törekvésekről” — írja bevezetőben a Szerző.

A tanulmány feltárja a grafikai gyűjtemény kialakulásának történetét. Érinti a múzeummal kapcsolatban lévő országos grafikai egyesületek működését és részletesen elemzi a debreceni grafika két háború közötti virágkorát.

I. *Grafikai szervezetek*. Szent György Céh, Magyar Rézkarcolók Egyesülete, Magyar Exlibrisgyűjtők és Grafikabarátok egyesülete, Kisgrafika Barátok Köre mellett a debreceni Műpártoló Egyesület, az Ady Társaság, a művészház és a nemzetközi hírű Ajtósi Dürer Céh tevékenységére utal. Nem feledkezik meg a mappákat, könyveket készítő Lehotai Pál debreceni nyomdász igényes „művészetéről” sem. A tanulmány szólhatott volna az Ajtósi Dürer Céh-vel kapcsolatosan a másik nyomdászáról is: Nagy Károly és Társairól.

II. *A múzeumi gyűjtemény kialakulása, gyarapodása*. Kezdetben illusztratív jellegű anyag került az állományba. Az első tusrajz-sorozat 1911-ben Bakoss Tibor ajándékaként került be, majd ezt követte Haranghy Jenő, ifj. Kovács János, a Szent György Céh és az Ajtósi Dürer Céh révén bekerült anyag. 1945 után állami és városi vásárlások révén gyarapodott és egészült ki a grafikai gyűjtemény.

III. *Művek — alkotók — technikák*. A XX. századi litográfia viszonylag kisszámmal van képviselve a gyűjteményben. A rézkarcot, rézmetszetet *Olgyaitól* kezdve *Szőnyin*, *Kaveczkyn*, *Varga Nándor Lajoson* át *Holló Lászlóig* — akit a harmincas években megkísértett a karcolás láza — és *Vadász Endrével* bezárólag a legjobbak képviselik. A fametszet gyűjteményt *Vadász*, *Molnár C. Pál* és *Gáborjáni* legjobb alkotásainak sora fémjelzi. Az *egyedi rajzokat* (szén, tus, ceruza) *Gáborjáni*, *Boross Géza*, *Kohán György*, *Nagy István*, *Medgyessy* és *Holló* nagyszámú rajza képviseli.

IV. *Debreceni festők és grafikusok művei a gyűjteményben*. A két háború között Debrecenben élt valamennyi művész képviselve van a gyűjteményben. Exlibrisek mellett kis és nagy méretű szabad grafikák sora mutatja be a nemzetközi hírű debreceni grafikát.

A grafikai tevékenység megújulásáról és a Kisgrafika Barátok Körének szerepéről, valamint a debreceni művészek és a Kelet-magyarországi Területi Szervezet tevékenységéről is szól utalásszerűen. *Lyn*.

EXLIBRIS REVUE 1978. évi 3. szám.

A lap fényképek, beszámolók közlésével emlékezik meg a luganói kongresszusról, felsorolja a kiadványokat, köztük a *Stettner*, *Bordás* és *Nagy Á. D.* mappát. — Az elhunyt neves svéd gyűjtő, Eric Bergquist grafikusművész leányát mutatja be AINA BJÖRCK cikke. A művésznő 1936-ban Malmöben született, s eddig 20 könyvjegy szerepel alkotásjegyzékében. — Köszöntik a 75 éves BLAESBJERG-et és a 70 éves PAUL PFISTER-t. Kegyeletes szavakkal búcsúznak az 1978. október 21-én elhunyt KNUD FOUGHT dán gyűjtőtől, a nagy zenebaráttól, aki a budapesti kongresszuson is vendégünk volt.

EXLIBRIS REVUE 1978. évi 4. szám.

Aki a litván exlibrisművészettel kíván megismerkedni, haszonnal forgathatja a lap „litván számát”, melyben a kimeríthetetlen energiájú KLAUS RÖDEL vonzó tanulmányt közöl e kis nép világhírű művészeiről. Tizennégy művész fényképe, életrajza, főbb alkotásai szerepelnek e szép kiállítású lappéldányban. — Egy kisebb cikk sok fényképpel emlékezik meg a cseh gyűjtők Prágában, 1978. szeptemberében, hatvanéves fennállásuk alkalmából rendezett ünnepi összejöveteléről.

MITTEILUNGEN DER Ö. E. G. 1978. december.

„Luganó a világ egyik legszebb helye” — kezdi rövid kongresszusi beszámolóját a lap, majd ismerteti az ez alkalomra összeállított osztrák mappát. Itt jelentik be, hogy a következő kongresszust, 1980-ban, az ausztriai Linz-ben rendezik meg.

MITTEILUNGEN DER D. E. G. 7. szám, 1979. január.

ITALO ZETTI olasz grafikusművész, 400 exlibris alkotója, halála előtt egy évvel Hamburgban festményeivel szerepelt. Erről is megemlékezik nekrológjuk. — Ottó Holl braunschweigi gyűjtő Kiel város sétalóutcájának egy kirakatában érdekes témájú gyűjteményt mutatott be: Till Eulenspiegel a grafikában! — A lap arról ad hírt, hogy 1982-ben a 19. Nemzetközi Exlibris Kongresszus megrendezésére a „British Bookplate Society” jelentette be igényét. — Nagy érdeklődés előzi meg a londoni Victoria and Albert Museum 1979. júniusára tervezett nagyszabású exlibris kiállítását. — Lapszemléjünkben 1978/1. számunk ismertetését találjuk.

MARGINALIEN 1978. évf. 3. szám.

Az 1944-ben született EGBERT HERFURT-ot mutatja be írásban és képben M. GEORGE. A tehetséges könyvillusztrátor egyben szürrealis hangulatú exlibrisek alkotója is.

MARGINALIEN 1979. évf. 1. szám.

Az NDK főként könyvművészettel foglalkozó lapja e számában exlibris-vonatkozású közleményeket csupán a hírek között tartalmaz. Itt olvashatjuk, hogy a kisgrafika-gyűjtők által jól ismert ULRICH BEWERSDORF rajzait 1978. szeptemberében Halléban állították ki. — A berlini Kupferstichkabinett egy aacheni gyűjtő jóvoltából Picasso száz metszet-lapját mutatta be. A szakszerű katalógussal kísért anyagot 1979. folyamán az NDK több városában bemutatják. — Könyvszemléjünkben számos külföldi, főleg lengyel exlibris-kiadványról emlékeznek meg. Magyar vonatkozású nem szerepel. — A drezdai Dr. ALBERT SCHOLZ (cím: 8053 Dresden, Loschwitzer Str. 27.) orvos exlibrisek cseréje iránt érdeklődik. Tagjaink figyelmébe ajánljuk!

NORDISK EXLIBRIS TIDSSKRIFT 1978. évf. 4. szám, 132. füzet.

Első cikkük az 1920-ban született MIROSLAV MATOUS cseh grafikusművészről szól. Az elbaparti Ustinad Labem városban élő művészt KAIZL mutatja be három eredeti, beragasztott linómetszet és négy litográfia kíséretében. — A szerkesztőség cikkéből tudja meg az olvasó, hogy ezzel a számmal dán barátaink lapja a 30. évfolyamát zárta, így a N. E. T. a világ egyik legidősebb exlibris-folyóirata. (Laptársunknak őszinte szívvel, örömmel gratulálunk! Szerk.) — LEW BEKETOW a 48 éves WLADIMIR ISTOMIN szovjet grafikust mutatja be, aki eddig mintegy 70 linómetszetű exlibrist alkotott. Az orosz nép életének

jeleneteit igen ízesen jeleníti meg lapjain, ezekből ötöt a cikkel együtt reprodukálnak. — Kegyelettel emlékezik meg a lap a 65 éves korában elhunyt ITALO ZETTI, neves olasz grafikusművész munkásságáról. — Lapszemlájukben a Kisgrafika 1978/1. számának ismertetésével is találkozunk.

EXLIBRIS WERELD 1978. évi téli szám.

Ebben a számban közlik ANTON PIECK grafikusművész alkotásainak jegyzékét az 1922. és 1954. közötti időből.

EXLIBRIS WERELD 1979. tavaszi szám.

A 70 éves JAN BATTERMANN holland grafikusművész alkotásjegyzéke a lap legjelentősebb közleménye. Ez a jegyzék az 1972–1978. években készült műveket sorolja fel. A korábbi évek alkotásait Rhebergen: „Grafik van J. Battermann” című, 1956-ban megjelent tanulmánya foglalta össze. Ezt kiegészítette az EXLIBRIS WERELD 1969. márciusi és 1972. márciusi számában megjelent adatközlés. A lap 34. oldalán Rhebergen részére készült, igen szép exlibrise látható — Rembrandt arcképével.

L'EX LIBRIS FRANCAIS 40. évf. 128. szám, 1978. június.

Sok illusztráció kíséretében közli a lap J. M. CUNY kisasszony tanulmányát „A ló az exlibrisen” címmel. A szerzőnő átböngészte a francia egyesület teljes archívumát, melyben 12 ezer exlibrist őriznek. 58 darab lovat ábrázoló lapot talált, ezek közül 6 db magyar művész alkotása. MEYER-NOIREL asszony újabb tanulmányának címe: „Gyógyszerészek exlibrisei”. Bőséges lapszemlájukben a Kisgrafika 1977/2. számát és a Bordás-mappát ismertetik.

L'EX LIBRIS FRANCAIS 40. évf. 129. szám, 1978. szeptember.

Ebben a számban befejeződik a gyógyszerészek exlibriseiről szóló tanulmány, melyben a szerzőnő kb. 75 francia könyvjegyet elemez. Az 1978-as luganói kongresszus beszámolója mellett sok exlibris-kiadvány részletes ismertetését olvashatjuk, hazai vonatkozású kiadványról nem esik szó. — DANIEL MEYER a Milanóban elhunyt ITALO ZETTI (1913–1978) munkásságáról emlékezik meg.

L'EX LIBRIS FRANCAIS 41. évf. 130. szám, 1978. december.

Az első cikk az exlibris családtörténeti, generációkat összekötő szerepéről beszél. G. MEYER-NOIREL asszony egy francia család ilyen lapjait mutatja be. — Egy 1566 körül készült elzászi exlibrist mutat be Mille MAGNIN. — MICHEL JAMAR humoros kongresszusi beszámolója után gazdag lap-, könyv- és kiállítás-ismertetést olvashatunk. Itt kerül szó lapunk 1978/1. számáról is.

EX LIBRIS PORTUGAL 1978. december — 1979. január–februári szám.

Háromszáz példányban, 13 beragasztott, színes exlibrissel jelent meg a portugál exlibris újság legújabb száma. A legérdekesebb cikke ALMEIDE LUCAS professzorral szól. Az írás közli a neves tudós sokirányú irodalomtörténeti publikációinak mintegy 45 műre kiterjedő jegyzékét. Saját nevére 52 darab exlibris készült, ezek felsorolását is tartalmazza a lap. Az alkotók sorában hazánkat Nagy Árpád Dániel és Drahos István képviseli.

EXLIBRISKUNST UND GEBRAUCHSGRAFIK 1978.

Az NSzK egyesületének évkönyve 64 oldalnyi terjedelemben, gazdag illusztrációs anyaggal, számos érdekes cikket közöl. A kötet bevezető tanulmányát URSULA RIEVE írta „Német humanisták és exlibriseik” címmel. A közölt könyvjegyeket nem kisebb művészek metszették fába, mint ALBRECHT DÜRER, HANS BURGKMAIR, stb. — G. KREYENBERG a születési és keresztelési értesítők évszázados történetére ad visszapillantást. Az évkönyvben a következő kortárs-művészek munkásságáról kapunk részletes tájékoztatást: ERWIN GÖRLACH (szül. 1902.), ERNST GRÜNEWALD (1907), GERHARD TAG (1921) és HELMUT ACKERMANN (1936).

Kiemelt helyen közlik OTTMAR PREMSTALLER, kedves osztrák barátunk munkásságának méltatását. P. betűvel jelzett, egyéni hangvétellű, vonzó grafikáinak egész sorát mutatják be illusztrációként. Kevesen tudják a világon, hogy az osztrák exlibris e kitűnő művészegyenisége „civilben” állatorvos!

A nyomdatechnikailag is kiváló minőségű évkönyv két befejező cikke ALBIN BRUNOVSKY szlovák és V. A. PANDINOV szovjet exlibrisművészt mutatja be az olvasóknak.

Dr. Soós Imre

Im ersten Beitrag der Zeitschrift erstattet ZOLTÁN VÉN über die IV. Landesausstellung für Kleingrafik, die im Herbst 1979 in der Stadt Cegléd stattfand, Bericht. Die dort ausgezeichneten Künstler waren LENKE DISKAY, BÉLA STETTNER und ZOLTÁN PEREI (Seite 1–2.).

Dem Grafiker ENDRE HORVÁTH (1896–1954) wurde anlässlich seines 25. Todestages mit einer Gedenksitzung und einer Ausstellung in seiner Geburtsstadt Balassagyarmat gedacht. Der Künstler, dessen Tätigkeit eine grosse Wirkung auf die Volkskunst der Paloczen (Paloczen leben in Nordungarn, das ist auch die Heimat des Künstlers) ausübte, spielte eine grosse Rolle als Mitarbeiter der Münzanstalt, später als technischer Direktor bei der Schaffung der Banknoten und Briefmarken des ungarischen Staates. Seine Petőfi-Briefmarke war die erste ungarische Kupferstich-Marke des 20. Jahrhunderts. Die Teilnehmer der Gedenksitzung legten einen Kranz an seinem Grab nieder, dann besichtigten sie in der nach ihm benannten Galerie seine Werke und die seiner Mitarbeiter (Seite 5–6.).

In dem Artikel von ISTVÁN LENKEY wird darüber berichtet, dass das Déri-Museum in Debrecen im Jahre 1979 drei im Zusammenhang stehende Ausstellungen veranstaltete. Die erste Ausstellung stellte die Tätigkeit der Gruppe, die sich Debrecener Grafische Werkstätte nannte, zur Schau. Die ständigen Mitglieder der sich zwischen den zwei Weltkriegen betätigenden Gruppe waren: István Dobi Oláh, Tamás Bánszky, Ferenc Nagy und József Menyhárt. In den zwei anderen Ausstellungen wurde die Technik des Hoch- und Tiefdruckes der heutigen Debrecener Künstler János Józsa, Napsugár Révész, László Szabó und Imre Szilágyi gezeigt (Seite 7–8.).

Über die Exlibris-Sammler des Albrecht-Dürer-Kreise in Debrecen, der 1973 in dem dortigen Kulturhaus der Padagogen gegründet wurde, schreibt ebenfalls ISTVÁN LENKEY. Der erste künstlerische Leiter der Gruppe war József Menyhárt. Gegenwärtig übt János Józsa diese Funktion aus. István Lenkey ist der derzeitige Sekretar. Der Kreis veranstaltete zahlreiche Ausstellungen im Interesse der Popularisierung. Viermal wurde die Ausstellung „Blumen auf dem Exlibris“, die grossen Anklang fand, gezeigt, und für die Mitglieder erschienen 24 Mappen in einer sehenswerten Ausstattung. Das 5. Landestreffen für Freunde der Kleingrafik wurde von ihnen organisiert (Seite 11–12.).

GERD FIEDLER schreibt in seinem Artikel mit vier Illustrationen über den estnischen Grafiker PAUL ILLIMAR. Der Künstler ist 1945 in Tallin geboren und verfertigt seit 1976 Exlibris (Seite 15–16.). Die kurze Historie des japanischen Exlibris ist in dem Beitrag des hervorragenden japanischen Verfassers HIROO YAMAGUCHI zu lesen. Im Jahre 1900 erschienen zum erstenmal europäische Exlibris in Japan, und 1922 wurde dort der erste Exlibris-Verband gegründet, der sechs Jahre bestand. Die Gründung der auch gegenwärtig arbeitenden „Nippon Exlibris Association“ ist das Verdienst von Mr. Taro Shimo. 1978 hatte der Verband 1400 Mitglieder (Seite 19–20.).

Die Arbeit des tschechoslowakischen Exlibris-Verbandes wird in dem Artikel von JIRI SOUKUP (Prag) bekanntgegeben (Seite 21–24.). 1918 wurde der tschechische Sammler-Verband gegründet, der zur Zeit 500 Mitglieder zählt. Ausser Prag haben auch die Städte Olomouc und Mohelnice eine bedeutende Sammel- und Ausstellungstätigkeit aufzuzeigen. Die Aktivität der in diesem Artikel aufgeführten guten Kunstmaler und Grafiker bürgt für ein hohes Niveau der tschechoslowakischen Exlibris.

In der Spalte Sammlerforum erzählt ÁRPÁD DALMAY (Beregszász, Sowjetunion) wie er Sammler von Kleingrafik wurde. Sein erstes Exlibris verfertigte 1969 die Künstlerin Anna Horváth aus Beregszász. Seitdem tragen Exlibris von Zsolt Vecserka, Károly Andruskó, Jevgenyij Tyihanovics und Peteris Uptis seinen Namen (Seite 26–28).

DR. JENŐ DEMETER macht uns in seinem Beitrag mit der Ausgabe (3. Mappe) des Grafikers BÁLINT KÓSA bekannt, die den ungewohnten Titel „Komische Fische“ trägt (Seite 29–30.).

DR. BÉRCZES JUDIT, Sammlerin in Marosvásárhely, verfügt seit 1977 über eigene Exlibris. In ihrem anschaulichen Beitrag erzählt sie, wie sie Sammlerin wurde (Seite 31–32.).

DR. IMRE SOÓS publiziert ein neues Exlibris von BÉLA STETTNER. Auf dem Exlibris ist ein holländisches Beuernpaar von einem frühen Gemälde von Van Gogh zu sehen. Dasselbe Motiv ist auf der Van-Gogh-Plakette, die Béni Ferenczy 1936 anfertigte, zu finden. Nach Feststellung des Belgiers Tralbaut war das die erste Van-Gogh-Plakette der Welt. Das Blatt Stettners ist dem hervorragenden holländischen Van-Gogh-Forscher, Ton de Brouwer, gewidmet, der der Leiter des Van-Gogh-Dokumentationszentrums in der Stadt Neunen ist (Seite 34–35.).

Die Nachrichten aus dem Exlibrisleben bringen wir auf den Seiten 37–40.

RÉSUMÉ

Dans l'article premier ZOLTÁN VÉN donne un compte-rendu sur la Quatrième Exposition Nationale, organisée en 1979 dans la ville de Cegléd. Les prix de l'exposition ont gagné LENKE DISKAY, GYÖRGY PAPP, BÉLA STETTNER et ZOLTÁN PEREI. (P. 1-2.)

A l'occasion du 25ème anniversaire de la mort de l'artiste graphique ENDRE HORVÁTH on l'a commémoré à Balassagyarmat avec une séance commémorative et avec une exposition. L'artiste, dont l'art était influencée par l'art populaire de sa région natale, était collaborateur, puis directeur artistique de l'Imprimerie Nationale Hongroise des Billets de Banque. Son Timbre Petőfi était le premier timbre hongrois créé par la technique de la gravure sur cuivre. Les participants de l'événement ont déposé une couronne sur son tombeau, puis ils ont visité l'exposition de ses créations dans la galerie portant son nom. (P. 5-6.)

L'article d'ISTVÁN LENKEY traite les trois expositions du Musée Déri de Debrecen, organisée sous le titre „Atelier Graphique de Debrecen”. La première a présenté l'activité du groupe d'artiste fonctionné sous même nom. Sur les deux autres expositions on a présenté la technique de l'impression en creux et en haute (P. 7-8.)

Pareillement ISTVÁN LENKEY écrit sur le Cercle Ajtói Dürer des Collectionneurs de Debrecen, se formé en 1973. Ils ont organisé plusieurs expositions dans l'intérêt de la popularisation de l'ex libris, parmi eux les 4 expositions de grand succès „Fleurs sur l'ex libris”. Le Cercle a publié 24 cartelles de haute qualité artistique. En 1978 ils ont organisé à Debrecen le 5ème Entrevue Nationale. (P. 11-12.)

GERD FIEDLER écrit sur l'artiste ILLIMAR PAUL en présentant et analysant les 4 créations originales de l'artiste d'Estonie. Il est né en 1945 à Tallin et il crée des ex libris depuis 1976. (P. 15-16.)

On peut lire l'histoire brève de la collection de l'ex libris japonais dans l'article de l'auteur illustre HIROO YAMAGUCHI. Les premiers ex libris européens ont apparu à Japon en 1900 et on a organisé en 1922 la première association des collectionneurs, en fonctionnement seulement durant six années. L'actuelle „Nippon Exlibris Association” fut fondé du Mr Taro Shimo. L'association comptait en 1978 environ 1400 membres. (P. 19-20.)

L'article de JIŘÍ SOUKUP (Prague) traite l'activité de l'association des collectionneurs tchécoslovaques, se formée en 1918. Elle fonctionne avec 500 membres. Ils déploient une activité considérable hors Prague aussi à Olomouc et à Mohelnice. La participation des artistes les plus excellents du pays nommés dans l'article garantit la haute qualité artistique des ex libris tchécoslovaques. (P. 21-24.)

C'est ÁRPÁD DALMAY (Beregszász, Union Soviétique) qui répond dans la rubrique FORUM DES COLLECTIONNEURS sur la question: Comment devenais-je collectionneur de la petite graphique? Les créateurs des ex libris portants son nom étaient ZSOLT VECSEKA, KÁROLY ANDRUSKÓ, JEV-GENYIJ TYIHANOVICS et PETERIS UPITIS. (P. 26-28.)

L'article du DR JENŐ DEMETER fait connaître une cartelle de thème insolite de BÁLINT KÓSA publiée sous le titre „Poissons bizarres”. (P. 29-30.)

DR JUDIT BÉRCZES, collectionneur de Marosvásárhely possède son premier ex libris depuis 1977. Son article sympathique raconte l'histoire de sa collection. (P. 31-32.)

DR IMRE SOÓS écrit sur un nouvel ex libris de BÉLA STETTNER. Le propriétaire de l'ex libris est M. Ton de Brouwer, excellent spécialiste de Van Gogh, qui a fondé un Centre de Documentation de Van Gogh a Nuenen. (P. 34-35.)

Nous publions les nouvelles de la vie d'ex libris sur les pages de 37 à 40.

BBBBBBBBBB

1 9 8 0

BOLDOG ÚJ ÉVET KÍVÁN A KBK VEZETŐSÉGEI

III/KUL 64/1978 – Megjelent 500 példányban 4 ív (A/5) terjedelemben
80088 DATORG Nyomda – F. v.: Harkai József

KIADVÁNYOK

Felhívjuk, különösen új tagjaink figyelmét, hogy az alábbi kiadványaink titkárunknál megrendelhetők:

Lipcei kongresszusi mappa 10 linó és fametszettel	20.- Ft
Hamburgi kongresszusi mappa 10 linó és fametszettel	20.- Ft
1967 Bpesti Baráti Találkozó kiállítási katalógusa	5.- Ft
Ugyanezen Találkozó mappája 20 linó és fametszettel	40.- Ft
Comoi kongresszusi mappa 20 linó és fametszettel	40.- Ft
KBK 10 éves Jubileumi Évkönyve, lenvászonkötésben, 168 oldal terjedelemben, 55 illusztrációval, Kner nyomda gondozásában	80.- Ft
A XIII. Budapesti Nemzetközi Kongresszus mappája, 37 linó és fametszettel, lenvászonkötésben	87.- Ft
Kisgrafikai Értesítő II. kötete. Folyóiratunk 1968–71. évfolyamai kötve 442 oldal terjedelemben. Már csak néhány példány. (Az első kötet már elfogyott)	100.- Ft
Dániai kongresszusi mappa, 30 fa és linómetszettel	60.- Ft
Jugoszláviai kongresszusi mappa 12 fa és linómetszettel	30.- Ft
German Ratner moszkvai grafikus mappája 10 műanyagmetszettel	30.- Ft
Lisszaboni kongresszusi mappa 20 linó és fametszettel	50.- Ft
Lisszaboni kongresszusi mappa 20 linó és fametszettel, valamint 8 rézkarccal	130.- Ft
Ady lapok — 15 fa-, linó-, rézmetszet, szitanyomat és rézkarc	150.- Ft
Bordás Ferenc: Harminc fametszet c. mappája	40.- Ft
Varga Nándor Lajos: 25 Ex libris	130.- Ft
1919–1979 — Tizenhat metszet. (Tíz rézkarc + hat linó)	160.— Ft

Titkárunk címe: Csiby Mihály — 1163 Budapest, Veres P. u. 70.

Vidéki megrendelés esetén 6.- Ft portóköltséget levélbélyegben mellékeljenek.

Művészi grafikák, élenjáró művészeink alkotásai
a KÉPCSARNOK budapesti és vidéki termeiben

